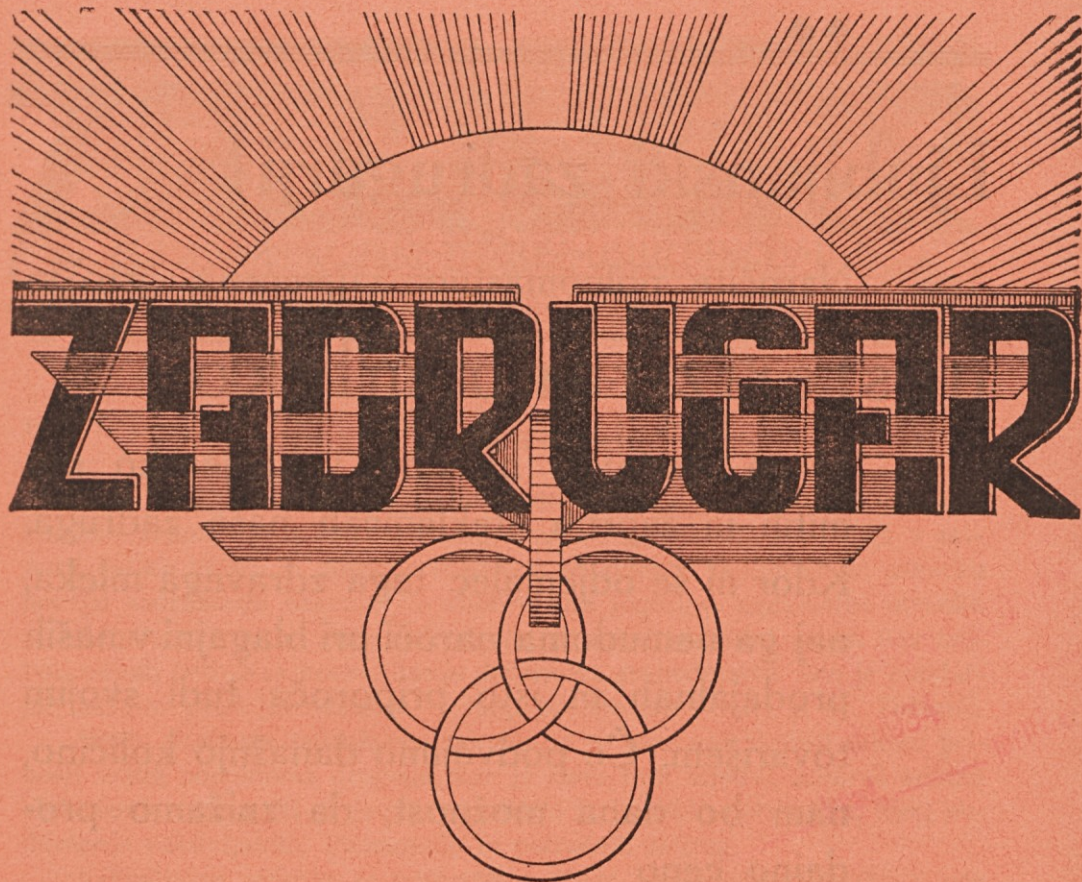

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

ŠTEV. 3

1934

LETO X

GLASILO
NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV
DRŽAVNIH ŽELEZNIC V LJUBLJANI

Ljubljanski zadrugarji!

Naročite polnomastno, zajamčeno čisto in
pasterizirano mleko

ki ga dostavlja na dom v higijensko pomitih in zaprtih steklenicah naša zadruga. Kdor ni še odjemalec tega zdravega mleka, naj ga nemudoma naroči pri blagajni v naših prodajalnah in isto priporoča tudi svojim tovarišem. Če podvojimo današnjo količino, nam bo dana možnost, da znižamo prodajno ceno

Članstvo proge Rakek s priključkom Brezovica-Vrhnika

obveščamo, da bomo odslej odpremljali živila vsakega 7. v mesecu.

Deržič Ivan:

Preizkušnja!

Leta 1934. bo ostalo v zgodovini zadružništva v naši državi zapisano kot leto najtežje preizkušnje. Zadnje mesece preteklega leta se je v javnosti veliko pisalo in govorilo o nekem popolnoma dokončanem osnutku novega zadružnega zakona. Na zborovanjih jugoslov. nacionalne stranke je bilo poudarjeno ne samo enkrat, da je enotni zadružni zakon ena najbolj nujnih potreb za konsolidacijo državnega gospodarstva. Isto je poudarjal takratni pristojni minister, sedanji predsednik senata g. dr. Tomažič.

Mesto enotnega zadružnega zakona pa so nam naši davčni zakoni prinesli nekaj popolnoma drugega, kar je sicer tudi enotno, namreč enotno obdavčenje zadrug, ki se pečajo s prodajo življenskih potrebščin, torej obdavčenje nabavljalnih, konzumnih in potrošnih zadrug.

Nabavljalne zadruge so postavljene glede neposrednega davka v isto kategorijo s tako zvano prosto trgovino. Vemo, da je trgovstvo v vseh pokrajinah naše države že nekaj časa nastopalo pri vsaki priliki proti konzumu in zahtevalo »enake pravice«. Odgovorili smo, v kolikor smo to smatrali za potrebno, na razne napade; v ostalem pa smo mirno vršili svojo zadružno nalogo v okviru zakonov in ob strogem upoštevanju predpisov. Z novimi zakonskimi določbami se nabavljalnim zadrugam državnih uslužbencev predpisuje neposredni davek, ako prodajo robo nečlanom, ako prodajajo luksuzno robo in ako prodajajo alkoholne pijače.

Nabavljalne zadruge so se principiarno tudi dosedaj držale zadružnega načela in dajale blago le svojim članom. V praksi je seveda čisto nemogoče preprečiti, da ne bi v naših velikih nabavljalnih zadrugah, ki imajo po več tisoč članov, proti volji upravnega in nadzornega odbora, proti sklepu letnega občnega zbora in vzlic še tako strogim predpisom za objekte zadruge mogel kak poedini nečlan kupiti malenkostne stvari. Zadoštuje za 1 Din kruha ali za par dinarjev mila itd. in že je zadruga grešila proti zakonu ter mora plačati davek. In luksuzna roba po uredbi o davku na njo! Usnjene rokavice, vse vrste boljšega mila, pomaranče, ščetke za zobe itd., vse to je tako zvana luksuzna roba. Te toraj naše

zadruga drž. uslužbencev in železničarjev ne smejo imeti, ako hočejo ostati izvzete od obdavčenja. In alkoholne pijače! Rum in konjak se ne sme prodajati, da ne govorimo o vinu. In vendar so osobito naše nabavljalne zadruga v dravski banovini s tem, da so pričele s prodajo vina, bile neizprosni tržni regulator cen vina v zadnjih dveh letih, ko je vse padlo po našem kmetu in so edino nabavljalne zadruga drž. uslužbencev in železničarjev vzdrževale primerne cene pri nakupu od kmeta-producenta.

Koliko je bilo vinogradnikov, ki so si želeli biti dobavitelji naših zadrug, ker so vedeli, da jih te ne odirajo in ne izrabljajo njihovega težkega položaja.

Na drugi strani pa so nakupnim cenam ustrezajoče znižale nabavljalne zadruga prodajno ceno in prisilile »legalne« trgoce, t. j. gostilničarje, da so morali iti s cenami občutno navzdol. Od sedaj naprej zadruga tega ne smejo delati, ozir. če še naprej pomagajo producentu, morajo plačati davek.

Zadružniki drž. uslužbenci in železničarji pa so z novim zakonom še veliko bolj prizadeti s tem, ker so uvrščeni v isto vrsto z ostalimi zadrugami. Mogoče, da so nekatere potrošne kmetijske zadruga res oddajale svojemu članstvu stvari, ki jih naše kmetско ljudstvo ne potrebuje. Nabavljalne zadruga drž. uslužbencev in železničarjev pa niso nikjer nudile svojemu članstvu take luksuzne robe, ki bi bila preko razmer ali potrebe stanu drž. uslužbencev. In vendar so postavljene v isto vrsto z eventualnimi grešnicami.

Obdavčenje nabavljalnih zadrug drž. uslužbencev je tudi s strogo fiskalnega stališča pogrešno. Zakaj smo ustanovili zadruga drž. uslužbenci in železničarji v Jugoslaviji? Samo zato, da si s svojimi nezadostnimi mesečnimi prejemki v svojih zadrugah moremo kupiti življenjske potrebščine, ki so v tako zvani prosti trgovini skoraj vedno in povsod predmet spekulacije ali celo oderuštva. Fiskalistom pa, ki mislijo, da bo obdavčenje nabavljalnih zadrug drž. uslužbencev državi prineslo toliko in toliko deset ali sto milijonov, moramo povedati, da so v hudi zmoti.

Naše nabavljalne zadruga so z določbami nove točke 9. § 76. zakona o neposrednih davkih postavljene pred popolnoma novo situacijo. Od ustanovitve prve nabavljalne zadruga leta 1921. po takratni Uredbi o nabavljalnih zadrugah in Savezu Nab. zadrug drž. uslužbencev smo državni uslužbenci-zadružniki vedno in povsod varovali načelo poslovanja samo s člani. Naše nabavljalne zadruga niso bile ustanovljene v spekulativne ali kake druge nereelne namene. Ustanavljanje naših nabavljalnih zadrug se je vršilo pod diktatom neizprosne sile, ki je državnega uslužbenca v naši državi gospodarsko vedno huje pritiskala k tlom. Država ni mogla dati ustreznih plač svojim uslužbencem, zato je prvi skupni finančni minister pokojni Kosta Stojanović predpisal Uredbo o samopomoči državnih uslužbencev, ki bi jih obvarovala pred popolno gmotno propastjo in obenem ščitil državno upravo in administracijo. Tega načela smo se državni usluž-

benci v naših nabavljalnih zadrugah vedno in povsod strogo držali. To je tudi eno glavnih in dejansko najlepših načel nabavljalnega združništva. Pravi združniki se združujejo v nabavljalne, konzumne in potrošne zadruge zato, da pomagajo skupnosti, vsemu članstvu in ne zato, da bi se na račun te skupnosti mogel okoriščati kdo drugi. Temu načelu moramo ostati v naših nabavljalnih zadrugah zvesti tudi v bodoče.

Težko je preprečiti pri količkah večjem dnevnem poslovanju, da ne bi nečlan mogel dobiti kake stvari v poslovalnicah naših nabavljalnih zadrug. Vsled tega je čisto jasno, da se bo težko ogniti obdavčenju. A vzlic obdavčenju ne bomo odprli naših poslovalnic na stežaj vsem in vsakomur. Naše nabavljalne zadruge in njene poslovalnice so samo za članstvo, to mora ostati pravilo, dokler bo naša nabavljalna zadruga obstojala!

Preosnovati pa moramo naše dosedanje poslovanje. Naša zadruga se je v razmeroma kratkem času finančno utrdila. Članski deleži predstavljajo znatno obrtno glavnico. Vsled načina poslovanja s povračili smo v zadnjih letih zbrali primeren rezervni fond, ki daje zadrugi možnost nadaljnjega razvoja. Seveda v bodoče ne bo možno iti po dosedanji poti naprej. Zakaj ne? Zato, ker bi to bilo nespametno. Naša zadruga ne dela dobičkov, s katerimi naj bi se poedinci okoriščali, nego posluje samo s poslovnimi viški, ki pa se morajo razdeliti na razne fonde po zakonu in pravilih. Čim višje viške dosežemo, toliko več dobijo naši fondi, ki so in ostanejo nerazdružljiva in nedeljiva lastnina skupnosti. S temi fondi služimo skupnosti, bodisi s tem, da podpiramo v smislu pravil lastne siromašne tovariše in svojce ali pa tudi druge. Če bomo morali od teh poslovnih viškov, na katere smo kot združniki sami pristali, plačevati visoke davke z dokladami, potem je čisto jasno, da imamo pravico odločiti, da mora zadruga poslovati z manjšimi viški. Naša deviza bo, kolikor možno najnižja prodajna cena! Ali in kako bodo te naše cene vplivale na zunaj, nas ne bo razburjalo. Z nesebičnim združnim delom smo si izbrali v svoji nabavljalni zadrugi potreben obrtni kapital, poslovati hočemo strogo na združni bazi. Potrebščine, ki jih članstvo rabi, hočemo in bomo kupovali za gotovino, kolikor je to le izvedljivo, direktno od producenta; prodajali pa jih bomo svojemu članstvu po najnižje mogoči ceni.

Nekoč smo že povedali, da niso vsi naši trgovci proti nabavljalnim zadrugam drž. uslužbencev in da jih je mnogo, ki predvidevajo najtežje posledice ravno za trgovski stan radi borbe, ki jo vodi en del trgovcev proti nabavljalnim zadrugam drž. uslužbencev.

Nabavljalne zadruge v dravski banovini so z dosedanjo usmerjeno prodajno taktiko omogočile še vedno realnim trgovcem znaten življenjski standard, katerega jim njihovi stanovski tovariši na jugu lahko zavidajo. Namenoma so se doslej vzdrževale prodajne cene le malo pod tržno ceno, povišek pa se je porabljal po združnih pravilih.

Sedaj pa so padli vsi obziri. Stojita si nasproti dva principa, od katerih zastopa eden predprave posameznika, drugi pa se bori za odpravo pred-

pravic in za gospodarsko skupnost ne samo enega stanu ali naroda, nego vsega človeštva na združni podlagi. Ako smo iskreni in prepričani propagatorji velike združne ideje, združne samopomoči, in ako hočemo to ostati, potem je čisto jasno, da naša pot ne more voditi nazaj, nego da moramo iti samo naprej in odstraniti vse ovire, naj se nam stavlja jo hote ali nehote na našo pot. Neuspeha doživeti ne moremo, ker nimamo nikakih postranskih ciljev ali namenov, nego služimo samo tovariški samopomoči našega stanu, da si za svoje življenje nabavljamo to, kar rabimo kot svobodni državljani po lastni presoji in volji po svoji lastni zadrugi, svoji združni samopomoči!

Prvo desetletja obstoja in dela Saveza in zadrug drž. uslužbencev je imelo za stan jugoslovanskih drž. uslužbencev velik pomen. Razen težkih žrtev in neuspehov se je posrečilo poglobiti med državnimi uslužbenci združno idejo tako močno, da so prva leta drugega desetletja pokazala ogromen razvoj in napredek idejnega in materielnega značaja. Nepričakovano je nastopila prva, a tudi zelo težka preizkušnja za naš stan in za naše združništvo. Toda svojega nabavljalnega združništva jugoslovanski državni uslužbenci ne pustimo uničiti za nobeno ceno. Nabavljalno združništvo je tukaj in bo ostalo! Deset let žrtev, dela, naporov posameznikov in vsega stanu je med državnimi uslužbenci in železničarji v Jugoslaviji ustvarilo in vzgajilo tako veliko armado prepričanih združnikov, da bodo ti to preizkušnjo prestali z vsemi svojimi zadrugami na način, ki bo dokazal veliko moralno in materielno veličino vsega stanu!

Ta nepričakovani udarec po zadrugah državnih uslužbencev in železničarjev mora odpreti oči slehernemu pripadniku našega stanu. Sleherni jugoslovanski državni uslužbenec in železničar si mora sam odgovoriti, ali se zaveda dolžnosti do tega svojega stanu. Zato kličemo vsemu našemu članstvu in vsem delegatom za naš letošnji občni zbor:

Premislite, in premislimo vsi resno in možato, kaj nam je bila, kaj nam je in kaj nam mora ostati naša nabavljalna zadruga. Stisnimo zobe in storimo sklepe, da branimo veliko združno idejo samopomoči in s tem ne samo svoj stan, nego tudi svoj jugoslovanski narod in svojo svobodno državo!

Č. š.: **Gospodarska politika naše zadruge**

Odkar postoja naša zadruga, se vedno debatira, ali naj prodaja zadruga življenjske potrebščine po lastni ceni, ali naj dela z gotovim dobičkom. Del članov je bil za to, da naj prodaja zadruga vse čim ceneje in da ne dela nikakega dobička.

To je lahko rečeno. Toda kdor se količkaj zanima za poslovanje zadruge ali tudi za lastno gospodarstvo, ve, da je treba za vsak obrat obratni kapital. 300 Din deleža, ki ga je član vplačal za poslovanje in

obratni kapital, je premalo. Saj znaša že sam dolg, ki ga ima povprečno član v zadrugi, ca. 800 Din. Kje je potem denar za zalogo, za ves potrební inventar? Iz slik, ki smo jih priložili koledarju l. 1931., je razvidno, da rabimo za vsakega člana nad 2400 Din obratnega kapitala, ki je deloma v zalogi, v stavbi, v inventarju, v dolgu člana, in le malo je preostalo od tega gotovine, ki je naložena za vsak slučaj v denarnem zavodu.

Vsako leto naraste rezervni kapital, ki ga zbiramo, na člana za ca. 170 Din. Pa pristopajo vedno novi člani, ki so vsi deležni dobrot nabranega kapitala, in tako nima član, ki je prispeval 10 let v rezervni fond, svojih 1700 Din, temveč danes šele 930 Din. Ko se bo članstvo ustalilo, ko bodo po večini že vsi železničarji člani zadruge, za katere ima smisel, da so člani, potem se bo šele poznalo, da se nabira rezerva.

Tako je bilo poslovanje do sedaj.

Če bi se večina zadrugarjev udala vplivu onih, ki so kritizirali nabiranje kapitala, bi danes zadruga ne imela toliko lastnega denarja, da bi kupila vagon masti ali sladkorja. Danes pa ima zadruga rezervo, ima obratni kapital, da lahko diha, kupuje in plačuje sproti, kar rabijo člani.

Samo kot denarno močna edinica lahko mirno gleda v bodočnost.

Poglejmo pa malo tudi v zgodovino tega vprašanja. Že prvi pionirji združnega pokreta so postavili pred dobrimi 80 leti načelo, da naj se prodaja vse po tržni ceni. Zakaj? Zato, da dokažejo in da občutijo člani na koncu leta pri razdelitvi viška, koliko bi zaslužil pri njih trgovec, ki jim ničesar ne vrne, vrne jim pa presežek zadruga. Med letom se skoro ne pozna, in si nihče ne izračuna, koliko je res na dobičku v zadrugi. Koncem leta se pa pozna, če dobi od zadruge toliko denarja, da lahko z njim kupi živila skoro za cel mesec.

Svojo nabavljalno zadrugo so smatrali obenem kot hranilnico, kjer so pustili pri mesečnih nakupih nekaj prihrankov s tem, da so živila plačevali dražje, kot so bila nabavljena. Vedeli so, da je denar, ki so ga na ta način zbirali v nabavljalni zadrugi, njih last, in da ga dobe povrnjenega prav tako, kakor so dobili v hranilnici denar, ki so ga vlagali.

Na ta način je bilo in je mogoče, da prodajajo konzumne zadruge na Angleškem bago večkrat dražje kot je v privatni trgovini, pa se nihče ne spomni, da bi šel radi tega k trgovcu. Vsak ve in mu je samo ob sebi umevno, da je samo prihranil, kar je začasno dražje plačal. In iz te hranilnice je dobil koncem leta po 20 do 25% povračila, kakor so pač delali in se zmenili na občnem zboru.

Pri tej zavesti je bilo tudi mogoče, da so angleške zadruge nabrale ogromno bogastvo, da so danes država v državi. Država, ki ima svoje tovarne, svoje ladje, svoje plantaže za čaj in kavo, svoje žitnice in polja, in ki pomeni tudi politično nekaj.

Načelo prodaje po tržni ceni, seveda ne pretirani tržni ceni, so obdržale vse moderne zadruge in so vse dobro uspevale ter narastle do največjega razmaha. Konzumne zadruge so regulirale tržne cene. Že po

svojem bistvu so se držale načela: Evolucija in ne revolucija. Živeti in pustiti živeti. Kot tak so vedno zdrav element v gospodarstvu, v trgovini, pri vprašanju uslužbencev, mezdnih sporih itd.

Tako smo poslovali do sedaj tudi v naši zadrugi. In zagovarjali bi dosedanje stališče tudi še vedno v naprej.

Naša prodajna politika pa se morda spremeni, ako bi prišli do plačevanja davkov, katerim se skoro ne bo mogoče izogniti. Zahteve so preostre, in kolikor imamo prakse in teoretičnega znanja, neizvedljive. Sedaj je mogoče, da preidemo na sistem prodaje po nabavni ceni, če bi se smatrali naši prostovoljni, med letom nabrani prihranki, za »čisti dobiček« in bi ga hoteli obdavčiti.

V preudarek

Dne 1. marca 1934. ni dobilo redne plače 180 železničarjev, ki so na tem, da bodo vpokojeni. Preden se bo rešil pravni spor, ali se naj vpokojijo ali ne in kje se bo vzel denar za pokojnine — bo minilo gotovo nekaj tednov, če ne mesecev.

V našo kreditno in nabavljalno zadrugo že prihajajo taki železničarji in prosijo za posojilo, za kreditiranje živeža itd. Prav malo jih je, ki pridejo z vložno knjižico, da dvigajo svoje prihranke.

Kreditna in nabavljalna zadruga bosta lahko pomagali do neke meje. Treba pa bo poročstva, zadolžnice, zaznambe na bodočo pokojnino, spraševanja in objašnjevanja. In prav gotovo bo treba tem tovarišem, da se omejijo na vseh koncih in krajih.

Kako bo to mogoče, ko nekateri še sedaj pri rednih in višjih prejemkih in v upravnem stanovanju niso izhajali? Vsaj prihraniti si niso mogli ničesar. Kako bo sedaj mogoče, da bodo morali pogrešati nekaj časa morda polovico prejšnjih prejemkov? Kaj je vse mogoče, to nam je pokazala in dokazala svetovna vojna. Dobivali smo nakaznice za 3.5 kg moke na mesec, 30 do 50 dkg masti, po en kilogram sladkorja, riža nismo poznali, kave še manj. In smo jo preživel, seveda ne v človeka vrednih odnošajih in razmerah. Vladalo je železno geslo: Hočeš, nočeš — moraš. In pred takim »moraš« stoje danes vsi oni železničarji, katerim se bliža doba vpokojitve.

Samo eno leto si predstavljamo nekdanje vojne čase, samo eno leto se omejimo tako, kot se morajo sedaj omejiti tisti, ki ne dobivajo plače, ne pokojnine, temveč samo nekoliko kredita v nabavljalni zadrugi, pa je tu rezerva v hranilnici za čas, ko bomo morda v enakem položaju tudi mi.

Apeliramo tedaj na železničarje, naj mislijo na to možnost. Prihranite si nekaj denarja za ta čas! Prijavite se že sedaj, da boste vlagali mesečno nekaj malega, 20 ali 50 ali 100 Din, da boste črpali lahko iz svojih prihrankov ter vam ne bo treba moledovati za posojilo, kredit in poroke.

Č.

M. F.:

Mimogrede

Kaj bo pa za pirhe? Takole za praznike bi bilo dobro, ako bi se zgodil kakšen čudež, na primer takšen, da bi se vsi stari gumbi, ki jih gospodinje skrbno zbirajo in hranijo v škatlah, spremenili najmanj v petdesetdinarske srebrnike, opravljena potrdila o plačanih obrokih v »jurjek« itd. Brez takih čudežev bo navadnemu zemljanu čimdalje težje misliti na različne pirhe in na veselje, ki bi ga rad napravil svojim najbližjim.

Če bo pa že kdo tudi za letošnje pirhe kaj kupoval, bo najbrž opustil ves luksuz in kupil kaj takega, kar bo koristno še dolgo potem, ko že davno ne bo več Velike noči in pravih pirhov. Pri tem mislim največ na obleko, saj ima vsak človek za Veliko noč tako rad kaj novega. In veliko novega si je preskrbela naša zadruga in novosti vam prinaša na krojni poli tudi naša revija.

Pripombe h krojni poli

K šte. 1. Ako pridete v združno prodajalno po blago za spomladanski plašč ali kostum, vas opozarjam zlasti na gladko, specialno damsko volneno blago, ki je široko 130 cm. Nekoliko težje blago za plašče je volneno blago z vtkanim vzorcem, ki je široko 140 cm. Obe te dve vrsti sta primerni za praznične pomladanske kostume. Poleg teh dveh vrst dobite za boljše plašče in kostume tudi prav lepe in trpežne volnene ripse v vseh solidnih barvah. Za sportne plašče pa izberite sportno blago, ki je v zalogi v boljši in cenejši kvaliteti v raznih primernih barvah. Za spomladanski plašč si lahko omislite tudi trenčkot, in sicer v sivi in drapovi barvi. Ker se zelo nosijo sportni plašči iz kamelskega kosminja v naravni barvi, je nabavila zadruga tudi to blago, tako da lahko postreže po možnosti vsakomur in z vsem, kar želi. Za hubertuse in preproste sportne plašče pa kupite običajno kamelsko kosminje v črni, sivi in rjavi barvi.

K šte. 2. Pralnega blaga za bluze imamo vedno dovolj. Na razpolago vam je blago od navadnega in finega cefirja (poleg turingov, popelinov in drugega pralnega blaga) do umetne in pralne svile. Za izrazito sportne bluze si pa dajte pokazati modno, črtasto in karirano blago, ki je primerno tudi za moške sportne srajce.

K šte. 3. Za spomladi in poleti nimamo radi kril iz težkega blaga, zato si jih sešijemo iz lažjega volnenega blaga. Posebno prijazna so pomladanska krila iz kariranega blaga in iz blaga pepita. V združni prodajalni imamo zanje različne lahke tvide in druge vrste primerne volnenega enobarvnega, meliranega in vzorčastega blaga. Zlasti vas opozar-

jam na karirano blago v modri, rdeči in drapovi barvi in pa na črnobelo in modrobelo blago pepita, ki vam ga nudimo v raznih kvalitetah, širinah in z različno velikimi kvadrati. Za sportno krilo, ki bo moralo prestati veliko hudega, pa vzemite loden ali pa moško angleško blago.

K števil. 4 in 5. Kakor kril, tako tudi pomladanskih oblek ne boste šivali iz težkega blaga. Za take obleke je primeren volneni krep, ki je v naši zalogi v vseh barvah. Širok je 100 in 130 cm. Izredno je čisto volneno blago, podobno ripsu, ki je široko 90 in 100 cm. Nič manj pa vam ne bo všeč sivo volneno blago, ki ima vtkan vzorec v videzu ripsa. To blago je široko 130 cm in njegova širina jamči torej tudi za dobro kvaliteto. Praznične obleke se pa šivajo tudi iz trpežnih in lepih popelinov in ripsov. Pri nas smo dobro založeni z ripsi in popelini v lepih barvah, različnih kvalitetah in v širini od 90 do 130 cm.

Za vsakdanje obleke si izberite cenejše, gladko volneno blago, ki je široko 90 cm, ali pa melirano (modrobelo, rdečebelo), temnejše ali svetlejše, ki je široko 100 cm. V tej širini dobite tudi modno karirano blago in tvid. Cenejši tvid je širok samo 70 cm. V enaki širini je na razpolago tudi žamet prvovrstne kvalitete, in sicer vzorčast in enobarven.

Za praznične dekliške spomladanske obleke je pa kot nalašč modno karirano blago v modri, rdeči in drapovi barvi, ki je široko 130 cm. Komur niso všeč veliki kvadrati, naj si pri nas za tako obleko izbere volneni pepita v rdečečrnobelorjavi barvi.

K števil. 6 in 7. Blago, ki je primerno za velike plašče in sem ga omenila pod števil. 1, je pripravno tudi za otroške plašče. Sicer pa imamo za otroške plašče prav lepo sportno blago v širini 140 cm po izredno nizki ceni. Poleg blaga vam priporočam tudi naš loden v rjavi, sivi in zeleni barvi. Kakor za velike, tako je tudi za male hubertuse, ki so praktični zlasti za šolarje, primerno kamelsko kosminje.

Kaj, ko bi naredili letos tak plašček sami. Na poli imate kraj, v združni prodajalni vse polno blaga po zelo zmernih cenah.

K števil. 8, 9 in 10. Male gospodinje, »mamina leva roka«, kaj rade posnemajo mamo povsod in v vsem. Rade perejo, kuhajo, pospravljajo in ji delajo napoto. Zato pa morajo imeti pri delu predpasnik, prav tako kakor mama. Izmišljujejo si celo, naj jim ga naredi sama, na primer takega modrega z belimi pikami ali rdečega s črtami. Neobhodno potreben na predpasniku je seveda velik žep. »Mama, ali še veš, kako lep je bil tisti beli z rožami, ki mi ga je raztrgal Pazi; ali pa rdeči, ki sem ga nosila poleti namesto obleke?« se rade spominjajo. Vsak predpasnik ali oblekica pusti otroku nekaj zgodovine, zlasti če jo je sešila mama. Napravite jim torej to veselje in sešijte jim sami oblekice in predpasnike, in sicer za vsak dan iz navadnega pralnega blaga, za praznik pa predpasnike iz etamina, batista ali pralne svile, oblekice pa iz pralne svile, lahke volne ali žameta. Povsod naredite široke robove in velike šive, da boste oble-

kico lahko podaljšali in razširili, saj otroci rastejo kakor iz vode. Za okras predpasnikov in oblekic sem narisala na krojni poli monograme. Izšijte jih v veselih pisanih barvah. Prejico, navadno in biserno, imamo v zalogi v »devet in devetdesetih« barvah in odtenkih.

Pri izbiranju blaga za otroške oblekice boste v naši prodajalni dobro postreženi.

O oddelku za moško blago ne bom razkladala na široko, saj naši zadrugarji po večini že vedo, da je ta oddelek vedno dobro založen z lepim in solidnim blagom. Omenjam samo, da smo zadnji čas dobili nanovo prav lepa angleška, češka in domača sukna in kamgarne. Za sportne jopiče imamo fustian in deftin, za jankerle pa črtasto in karirano volneno blago. K vsaki obleki, bodisi za vsak dan, za praznik ali za sport, si bo pa vsak zadrugar v naši velikih zalogi lahko poiskal tudi primeren klobuk, čevlje, nogavice, srajco, kravato, svilen ali volneno ruto ali šal, denarnico, listnico, dežnik, žepno ruto itd., vse po svojem okusu in potrebi.

V konfekciji imamo hubertuse za otroke in odrasle, pumparice, dolge hlače, in sicer civilne in za uniforme, jankerle za otroke in odrasle, in delovne obleke (pajace) dveh vrst, take v celem in take, pri katerih so hlače posebej, bluza pa posebej. Te delovne obleke so iz rjavega in modrega zelo trpežnega blaga. V zalogi so kajpada vedno tudi službene čepice, modre in rdeče. Kakor že veste, naročite lahko v naši delavnici za perilo srajce, domače jopiče in pižame, in sicer vse po meri. Za srajce izberite cefir, turing, šantung ali frenč. Za domače jopiče je zlasti primerno kamelsko kosminje v naravni barvi, za pižame pa imamo prav lepo črtasto bombažasto in svilen blago.

Našim zadrugaricam bodo prišle gotovo prav za piruhe lepe svilene rute in šerpe, katere si lahko ogledate v naši manufakturi. Manjši, pa vendar lepi piruhi bodo delenaste rute in šerpe, damske rokavice iz trikoja in iz usnja z navadnimi in modnimi zapestniki, ročne torbice, denarnice, modne ovratnice, dežniki barvasti ali črni, milo, kolinska voda in sploh vse toaletne potrebščine, perilo triko, nogavice, čipke in vložki, žepne rute itd. Nihče ne more reči, da ni morda lep piruh par čevljev, zlasti če so prav izbrani v naši, res veliki zalogi. Sportniki pri nas ne bodo v zadregi za sportne nogavice, srajce, klobuke, oprtnike in druge sportne potrebščine. Dobre budilke bo gotovo tudi vsak vesel, zlasti pa take, kakršne imamo pri nas, namreč z radijem, torej da se tudi v temi vidi, koliko je ura. Lep piruh je tudi dober jedilni pribor. Oglejte si tudi to v naši galanteriji!

»Kaj pa za potnika, boste kaj napisali? Dajte no in povejte, da imam s seboj vse vzorce in da ni blago, ki ga naroče pri meni, nič dražje kot v prodajalni«, mi je naročal naš potnik. Kupujte torej pri njem brez skrbi, ker pri njem naročeno blago stane ravno toliko, kakor v prodajalni. Potnik vam torej prihrani samo čas in potne stroške!

Zelenjavna juha z rižem

Na rezance zrezano kolerabo, korenje, nekaj ohrovta in zelja, korenino peteršilja in zelene in drobno čebulo duši na razbeljeni masti in prilij polagoma toliko vode, da se zelenjava ne pripali. Med dušenjem pridno mešaj. Ko postane zelenjava mehka in bledorumena, prideni še prav na drobno zrezanega krompirja, nato pa potresi vse skupaj z žlico moke, premešaj in zalij z gorko vodo ali juho. Ko je vse skupaj mehko, stresi v juho na tenke rezine zrezane klobase, nazadnje pa še posoli in prevri. Če k taki juhi serviramo posebej pražen riž, imamo prav dobro večerjo.

Špinača. Pol hudih kopriv in pol špinače operi in naglo skuhaj, nato pa drobno nasekljaj. Pripravi tudi redko, blede prežganje iz masti in moke in nekoliko drobno zrezane čebule, čemur prideni nazadnje še drobno zrezanega zelenega peteršilja. V tako prežganje stresi seseklano špinačo in koprive. Ko vse skupaj nekaj časa dušiš, zalij z mlekom in prideni po okusu soli in popra, prav nazadnje pa še žlico kisle smetane. Ko prevre tudi smetana, vmešaj sirov rumenjak, nakar postavi jed na mizo. Ako hočemo imeti, da bo špinača lepo zelena, jo moramo kuhati nepokrito in ji pridejati za noževu konico jedilne sode.

Špinača s kislico. Za prve pomladanske zelene želje lahko mešamo špinačo namesto s koprivami tudi s kislico. Vsakega pol, pol špinače, pol kislice prevremo najprej v slani vodi. To potem ocedimo, špinačo pa seseklamo in jo stresemo na razbeljeno mast, v kateri smo poprej zarumenili drobtinice iz črnega kruha. Takšni zelenjavi lahko pridenemo tudi nekoliko zrezanega drobnjaka. Ko vse skupaj zalijemo z juho in pustimo nekaj minut vreti, še posolimo in ko smo vmešali še žlico kisle smetane, je jed pripravljena.

Zabeljena špinača. Oprano špinačo skuhamo v slani vodi, na kar jo stresemo na rešeto, da se odteče, nato pa v skledo, kjer jo potresemo z drobtinicami in zabelimo s sirovim maslom.

Polenovka s krompirjem. Kuhani polenovki odstrani kosti in kožo. Če imaš recimo kilogram polenovke, nalupi tudi ravno toliko krompirja in ga nareži na tenke rezine. Na dno kastrole, ki drži približno dva litra, nasuj potem plast krompirja, nanjo pa plast polenovke, ki jo potresi s sesekljanim zelenim peteršiljem in nasoli s strtim česnom. Nato napravi zopet plast krompirja in zopet plast polenovke in seveda vsako plast posoli in začini. Nazadnje polij po vrhu vse skupaj z oljem ($\frac{1}{4}$ l) in z nekoliko manj vode. Pokrito kastrolo postavi v pečico, kjer jo pusti približno 1 uro. Med dušenjem jed enkrat z vilicami prerahljaj. Tako pripravljena polenovka se servira s kislim zeljem.

Kruhov ponvičnik za v juho. V skledi stepamo žlico masti in dva rumenjaka približno 10 minut, nakar stresemo noter dve na kocke zrezani in v mleku namočeni žemlji, žlico drobno sesekljanega drobnjaka, par zrn soli in sneg dveh beljakov. Vse skupaj prav na rahlo premešamo in stresemo za prst na debelo na pomazan pekač, potem pa pečemo v vroči pečici 15 do 20 minut. Ko je ponvičnik pečen, ga lepo razrežemo na kvadrate, ki jih serviramo k goveji juhi. M.

Vrt in cvetlice

Josip Štrekelj:

Beluši

Za nasad belušev rigolaj v jeseni ali pozimi gredo 60 cm globoko in 150 cm široko. Nekako polovico zemlje zloži ob straneh, ostalo pa pusti v jarku in jo poravnaj. Površje zemlje v jarku naj bo 30 cm pod površjem zemljišča ob jarku. Beluše pa posadi marca ali aprila. Sredi jarka napni dve vrvici v razdalji 50 cm, ter zapiči ob njih drobne količke v razdalji 80 cm v trikotu Pri vsakem količku naredi krtini podoben, 10 cm visok kupček zemlje. Na vsakega postavi po eno belušovo sadiko, kateri porazdeliš v viseči legi navzdol enakomerno korenine in jih prisuješ nekoliko z zemljo, da stoje trdnjše. Ko so rastline postavljene, natrosi med nje po jarku dober, podelan gnoj, prilično eno samokolnico na 3 m dolžine. Nato pokrij gnoj z zemljo, ki je ob straneh tako visoko, da so glavice belušev samo 2 do 4 cm pod površjem zemlje.

Poleti okopavaj nasad in zatiraj plevel. Ko v jeseni stebela porumene, jih požanji in sežgi. Za boljši uspeh jih pognoji prav plitvo, da ne raniš korenin. Če nimaš hlevskega gnoja, pognoji z umetnimi gnojili, katera pa takoj po raztrošenju podgrabi in pomešaj z zemljo.

V naslednjem drugem letu je poleti pri beluših isto delo, kakor v prvem. Ker pa visoka stebela veter lomi, priveži jih h količku. Razen gnojenja v jeseni drugega leta, nasuj še ležečo zemljo ob straneh v jarek vrhu belušev, da so glavice 25—30 cm pod površjem.

Prvi dve leti morajo biti beluši plitvo pokriti z zemljo, da se okrepe, v tretjem in naslednjih pa višje prisuti, da pridelaš globokeje iz zemlje bele odganjke (beluše).

V tretjem letu imaš prvi pridelek ter jih izpodrezuješ do konca junija, leto za letom, do dvajset in več let. Za nabiranje belušev pa si pripravi dolg, dletast, nalašč za to prirejen nož, kakršne prodajajo trgovci semen (Sever in drug).

Ko nehaš konec junija izpodrezovati beluše, pognoji jih vsako leto odslej ob tem času. Ako ni dovolj hlevskega gnoja, gnoji eno leto z umetnim, drugo pa s hlevskim gnojem. Hlevski gnoj nadomestiš lahko s kompostom. Da veter ne polomi stebel in da radi tega ne opešajo rastline,

poveži jih h količem. Prav iz tega razloga ne izpodrezuj belušev po preteku meseca junija.

Zaradi škodljivcev, ki se radi vgnezdijo v beluševih steblih (beluševa muha), poreži vsako jesen orumenela stebela 10 cm pod površjem zemlje in zažgi.

Beluše lahko sadiš bolj plitvo, n. pr. 10 cm pod površjem in celo z boljšim uspehom, moraš pa odganke pokrivati z lončenimi zvonci ali pa z lesenimi tulci, da v temi zrastejo beli.

Podkopavanje vejevja v jarke, kakor nekateri delajo, je nesmiselno in zaradi plesni, ki se na njem izcimi, celo škodljivo za beluše.

Beluši so najdobričkonosnejša povrtnina, katero uspešno gojimo na vrtu in na polju, pa smo žal še vedno navezani na uvoz iz tuje države.

Št. Rupret:

Dalija ali georgina

Zadnja leta se pri nas čedalje bolj uveljavlja po naših vrtovih lepa okrasna cvetlica, ki ji pravimo dalija ali pa georgina. Radi pestrosti cvetov, tisočere izbire vrst in pa lepote cvetja novejše vrste danes že tekmujejo z vrtnico za lepši prostorček na vrtu, prekašajo jo pa gotovo že v cvetni dolgotrajnosti. Dalija cvete namreč pri količnej ugodnih vremenskih prilikah nepretrgoma od meseca junija do začetka mraza tja v oktobru ali novembru in ne zahteva ves čas nikake posebne nege, pač pa moramo znati ravnati z njo pravilno, drugače so uspehi ali slabi ali pa nam počasi odmrje ena vrsta za drugo.

Domovina dalije je topla Mehika, kjer ji posebno ugaja podnebje na visokih gorskih, s travo porastlih planotah. Že leta 1789. je poslal direktor botaničnega vrta v Mehiki, Vincente Cervantes, svojemu kolegu Cavanilles-u v Španijo seme prvotne dalije v rdečih in oranžnih barvah. Ta jo je gojil dalje in jo po švedskem botaniku Dahlu imenoval *dalija*. Ime *georgina* je nastalo pozneje in razlagajo nekateri, da je Rus Vildenov krstil to cvetlico po svojem prijatelju Georgu iz Petrograda, drugi pa trde, da ji je Sprengel dal to ime na čast Georga III. Dalija se je nato hitro širila po vseh tedanjih botaničnih vrtovih in leta 1804 so jo gojili že v Španiji, Angliji, Nemčiji in drugod. Pridobivala je vedno več prijateljev, ki so jo gojili, spreminjali s križanjem in presajanjem in tako so nastajale vedno nove vrste, novi čudeži v kraljestvu narave in to poskušanje se še in še nadaljuje. Dolgotrajnost in pestrost cvetov je tudi tu glavni namen, ki ga hočejo gojitelji doseči. Dalija spada h gomoljnicam, po cvetu pa h košarnicam.

Razdelitev dalij.

Razdeliti dalije po vrstah so poskušale razne družbe in gojitelji, vendar jim to ni popolnoma uspelo, ker je toliko raznih prehodov med eno in drugo vrsto, da je točna ugotovitev, v katero vrsto spada ta ali ona

cvetica jako težavna. Velika nemška družba za gojitev dalij jih je razdelila v tri glavne skupine, in sicer navadne (einfache), popolne ali polpitane (halbgefüllte) in polne ali pitane (gefüllte).

Navadne imajo samo en cvetni venec, v katerem se nahaja 6—10 listov in so tudi najbolj slične prvotni cvetici, in če sejemo seme, nabrano doma iz odevetelih rastlin, nam zraste največ teh navadnih vrst. Med navadnimi dalijami razlikujemo malocvetne, katerih cvet znaša v premeru 7—8 cm in višina grma 40—120 cm, velikocvetne, z lepimi velikimi cvetnimi listi in 1—150 visoke, veterници podobne (Anemonen-dalije), istotako z enojnim cvetom v košarici, v kateri pa že poganjajo na znotraj mali okrnjeni šilasti drugi listi, in pa volanaste dalije (Halskrausen-dalije), ki so precej slične vetrnicam, le da so manjši notranji, okrnjeni cvetni listi, lepše in gostejše razporejeni in po večini tudi druge barve.

Popolne ali polpitane imajo več krogov listnih vencev, vendar se pa prašniki in košarica še vidijo. Pri nas te vrste dalij niso tako razširjene, le tu pa tam se jih vidi, so pa med njimi zopet trije razredi, ki jih pa ne bomo posebej omenjali.

Polne ali pitane so pri nas najbolj razširjene in že ime nam pove, da so cveti teh vrst dalij polni. Košarica in prašniki so popolnoma zginili, cveti pa vise običajno na dolgih pecljih v kroglasti, polkroglasti ali nekoliko vzbočeni obliki. Med polne štejemo kroglasto dalijo ali sploh samo georgino imenovano, ki je najstarejša vrsta teh polnih dalij. Ne preveč veliki cveti vise na dolgih tankih steblih, zato se radi pobesijo. V najrazličnejših barvah so jih gojili prejšnje čase. Pomponka ali liliputdalija je jako mična vrsta, ki se predvsem v novem času močno razširja. Cvet je kroglaste oblike, 5—8 cm v premeru. Dobijo se v najrazličnejših barvah in so jako pripravne za šopke. Rozetna dalija je slična pomponkam, le da je cvet nekoliko večji in že bolj polkroglast. Kaktove ali plemenite dalije so najnovejše vrste, kroglaste ali polkroglaste oblike. Cvetni listi imajo vse mogoče zavite, šilaste, cevaste oblike in pa razne prehode med njimi. Te vrste so najprikladnejše za nova raziskovanja in v najnovem času nas presenečajo že vrste, ki sličejo krizantemam in baje že dišeče iz Amerike. Visoke so do 150 m. Nizke kaktovke sličejo prejšnjim, le velikosti ne dosegajo tiste. Vodni roži podobne so vrsta v raznih barvah na dolgih pecljih stoječih cvetov v popolnoma vodoravni obliki, cvetni listi so pa nekoliko izbočeni. Okrasne dalije ali hibride so vse polkroglaste ali čisto kroglaste polne velikocvetne vrste. Naj omenimo še, da tudi po cenikih raznih tvrdk niso dalije označene običajno po vseh teh razredih, kvečjemu po vseh holandskih ali nemških, temveč najdemo tam imena teh vrst, in to: kaktove ali plemenite dalije, hibride in pomponke.

Za gojitev dalij nam je treba poznati njih bistvene lastnosti. Rasto in cveto na sončnem kraju, le nekatere so za močno popoldansko sonce in proti večji mokroti občutljive. Mraza ne prenašajo, zato jih posadimo kasno spomladi v mesecu aprilu na prosto, jeseni pa, ko začne zmrzovati, jih spravimo zopet iz zemlje. Razmnožujemo jih na več načinov, in sicer: z razdelitvijo gomoljev, s potaknjenci, s cepitvijo na gomolje in s setvijo semena. Razmnoževanje z delitvijo gomoljev je najbolj običajen način, vendar pa ni tako enostaven kot si mislimo. Ne vemo namreč, kje tičijo točno očesa in če odtrgamo gomolj, četudi je zdrav in lep, ki nima očes, nam ta nikdar ne požene. Majhne zareze na njem, ki sličiijo onim na krompirju, niso očesa, ampak nastavki za poznejše korenine, in prav v tem sta si ti dve rastlini, ki sta si drugače v sorodu, različni. Delitev priporočajo nekateri jeseni, da se rane, ki smo jih prizadejali, lepo zacelijo in posuše, drugi pa zopet spomladi, ko so na kakem toplem kraju očesa nekoliko odgnala. Pri delitvi moramo biti previdni. Vsako nastalo rano posujemo s suhim premogovnim prahom. Najbolj sigurno je, če delimo gomolje na toliko delov, kolikor stebel je bilo prejšnje leto na rastlini, torej na dva ali tri dele.

Cepljenje na gomolje. Večkrat se zgodi, da nam pri ozimljenju odpade kak gomolj, ki nima očes, ali da imamo preveč manjvrednih dalij, in mesto da te vržemo v kompost, pa vcepimo nanje vrste, ki jih še nimamo, ali pa one, ki jih hočemo še povečati. Z ostrim nožem odrežemo gornji konec gomolja, v ostali del pa napravimo zarezo šiljaste (klinaste) oblike in isto obliko narežemo na spodnjem delu nekako 10—15 cm dolgega odganjka lista dalije, katero mislimo vcepiti. Tako zarezanega vložimo v enako zarezo na gomolju, da se točno prilega ter vse skupaj dobro povežemo z rafijo in vsadimo v zemljo. Ta način je jako pripraven za tiste, ki nimajo gorkih gred in drugih priprav, kjer bi po dolgih presajankih vzgajali dalije iz potaknjencev. Seveda je treba vsadek ob suši zalivati in zavarovati par dni rastlinico, ki takoj nekoliko ovne pred hudim solncem. Do jeseni so mi lansko leto na ta način vcepljene rastline napravile močne gomolje. Razmnoževanje s potaknjenci je precej kompliciran posel, ki pred vsem zahteva raznih priprav. V mesecu februarju ali marcu posadimo zdrave gomolje v zabojčke in jih postavimo v toplo gredo. Ko poženo poganjki in napravijo 3—4 liste, jih z roko odtrgamo globoko pri korenini in jih posadimo v lončke z rahlo peščeno zemljo. Take postavimo zopet nazaj, še boljše v silnico, kjer se pri stalni visoki temperaturi kmalu okorenijo, in ko poneha zunaj mraz, jih že lahko posadimo na prostor, kjer naj rastejo in tako napravijo do jeseni gomolje ter tudi cveto. Okoreninjene potaknjence pa lahko že kupimo pri vrtnarjih. Tudi sami, če nimamo vseh teh priprav, lahko razmnožujemo dalije na ta način, vendar pa ne s tako gotovostjo. Gomolje istotako vsadimo v zabojčke in jih pustimo v kleti ali no-

simo podnevi na solnce. Ko odženo, seveda kasneje kot zgoraj navedeno, jih presadimo v lončke in zopet pustimo še na toplem, ko se pa ogrejejo, jih presadimo na prosto. Jeseni pa, prej ko pomrzne, jih ponovno presadimo v lončke in spravimo tako v klet za prezimljenje. Gomolji pri teh so namreč še tako slabo razviti, da bi nam preko zime težko ostali. Dalijo pa razmnožujemo tudi s setvijo semen. Seme, ki smo si ga bili sami nabrali ali kupili v trgovini, posejemo meseca marca v toplo gredo. Mlade rastlinice kmalu razredčimo ali pikiramo in v maju presadimo na prosto. Vendar pa se povprečen gojitelj ne bavi s tem načinom razmnoževanja. Vzgoja novih vrst ni naša naloga. Zato je treba predvsem, da tudi najbolj razvajanemu ljubitelju zadostuje, saj si izbira lahko vrste čistih barv ali ali pisane ali velike ali pa male, kakršen je pač okus tega ali drugega.

(Dalje prihodnjič.)

Čebelarstvo

A. P.: Navodila za delo v mesecu aprilu

Zapihal jug... v panjove zadiši
čebelam cvetje...

Meseca aprila že dobijo čebele hrano v prosti naravi. Ob lepih, sončnih, ne vetrovnih dneh že naberejo veliko medu na cvetju črešnje, faceleje, jagode. Posebno veliko nudi borovnica, katere cvetje zelo močno medi. Pridobljena hrana sili matico, da s podvojeno silo leže jajčeca. Leže jih pa običajno samo toliko, kolikor lahko zasedejo čebele. Mesec april je še zelo varljiv. Noči so večinoma mrzle. Tudi slane ne manjka. Zato je čebelarjeva dolžnost, da ima panje še vedno dobro zapažene, tako, da ostane v panju po čebelah producirana toplota. Velike važnosti je topla odeja posebno ob mrzlih dneh. Če panj ni dovoljno odet, se radi mraza stisnejo čebele tesneje skupaj ter zapustijo zalego, katero so ogrevale. Slednje je lahko usodno za čebelarja. Opuščena zalega se prehladi ter prične gniti. S tem pride gniloba v panje. Radi prehlada nastalo gnilobo moramo takoj že v kali zatreti. Satje, zaleženo z gnijočo zalego, je takoj uničiti ter nadomestiti vrzeli z drugim že izdelanim ali pa umetnim satjem. Zato naj bodo panji do približno srede maja odeti, da se nam kaj takega ne pripeti.

Z močnim razvojem družin se poveča istočasno tudi čebelarjevo delo. Aprila meseca lahko regulira čebelar razvoj in bližnjo bodočnost svojih družin. Koncem aprila so v ugodnih letinah že roji. V interesu čebelarja ni, da bi mu čebele rojile, pač pa da bi mu kolikor mogoče nanosile veliko medu. Z rojenjem se moč plemenjaka zmanjša in s tem zmanjša tudi donos. Oglejmo si kako je čebelariti: a) na roje, b) na med!

a) Spomladi, ko je v prosti naravi že obilo dobre in sladke hrane, se družina zelo hitro pomnoži, tako da postane panj v kratkem času pretesen.

Zato prično pripravljati čebele vse potrebno za izselitev, oziroma za ustanovitev samostojne družine. Kot prva priprava je gradnja novega satja, posebno trotovine. Dalje potegnejo matičnjake, v katere leže matica jajčeca v presledkih po par dni. Zato se tudi godne matice ne izležejo vse istočasno, temveč v presledkih. Ko je panj že poln čebel in trotov ter je prva zaležena matica že skoraj godna, zapusti ob ugodnem vremenu stara matica s starejšimi čebelami svoje domovanje. Tej izselitvi pravimo rojenje. Da pride panj do rojenja, je nujno potrebno ugodno vreme ali pa mora skočiti na pomoč čebelar sam. Če ni zadosti naravne hrane, mora čebelar sam dodajati čebelam razstopljenega medu. Dati mora dalje čebelam možnost gradnje satovja. V ta namen bo odvzel 2 do 3 stare sate ter jih nadomestil z medstenami. Družinam ne sme povečati stavbe, to se pravi, naj nikakor ne preveša. Čebelam zmanjka prostora ter so prisiljene poiskati si novega.

b) Preprečitev rojenja se ne obnese vedno. Družino, ki je pripravljena oziroma nagnjena k rojenju, je zelo težko odvrniti od tega. S prevešanjem prestavimo čas rojenja najmanj za 14 dni. Nekaterim družinam pa s prevešanjem popolnoma preprečimo rojenje. Dalje potrgajmo vse zastavljene matičnjake; s tem smo zadali za rojenje pripravljenim čebelam smrtni udarec, kajti odvzeli smo jim njihovo bodočo matico. Popolnoma zatreti rojenja pa ni mogoče; družina, ki je temu podvržena, kar je že v rodu, roji tudi, če stavimo še takšne zapreke.

Še več dela kot dobri plemenjaki nam nalagajo slabiči. Družina, ki je pozimi oslabela, je potrebna nujne pomoči. Obče veljaj pravilo: »Slabičev ne trpi v čebelnjaku!« Slabotne panje združi med seboj, da s to združitvijo pridobiš močno družino, ki ti bo ob ugodni paši gotovo sama več nanesla kot 5 slabičev skupaj. Če nam pa ni do združitve, moramo ugotoviti vzrok, zakaj je družina oslabela. Ali je mogoče slaba nerodovitna matica. Takemu panju izmenjajmo matico ter mu dodajmo eden do dva sata pokrite godne zalege, ki jo odvezamemo iz močnejšega panja, kateremu hočemo preprečiti rojenje. Če pa ugotovimo, da je vzrok oslabljenja bolezen, je najbolje, da tako družino kasiramo. Veliko družin oslabi radi osirotelosti, ko pozimi izgubi iz kateregakoli vzroka matico. Kakor hitro ne nudimo pomoči osirotelemu panju, si družina izbere iz svoje srede par čebel, katere bolje pita, tako da se jim jajčniki izgodijo in postanejo s tem sposobne leči jajčeca. Pač pa so ta jajčeca neoplojena in vsled tega se izležejo iz njih samo trote. Taki zasilni matici pravimo trotovka, panj pa, v katerem kraljuje trotovka, imenujemo trotovec. Da gospodari v panju trotovka, opazimo takoj po grbasti zalegi in po tem, da so zaležene celice raztresene po vsem satu. Glede trotovca bi nasvetoval, da je najbolje odnesti panj približno 20 m stran od čebelnjaka, kjer popolnoma ometemo čebele na tla. Na prejšnje mesto trotovca pa postavimo drug panj, v katerega pripravimo satje z medeno zalogo. Omedene čebele priletijo na staro mesto, to je v nov panj, trotovka pa ostane na fleh, kjer smo jo omedli. Odleteti ne more, ker ima pretežak zadek, pa tudi ne pozna mesta, kjer je prej panj stal.

Taki družini dodamo rezervno matico, če jo pač imamo. Drugače si jo moramo kupiti, oziroma preskrbeti pri večjih čebelarjih. Matico dodamo v zaprti kletki, kajti trotovec zelo nerad sprejme matico.

Panjem, ki so vlažni, moramo odvzeti plesnivo satje, stranice panja pa popolnoma očistiti. Najbolje je, da pustimo lepega toplega dne odprta panjeva vrata tako, da zrak presuši vso vlago. Plesnivo odvzeto satovje nadomestimo z novim zdravim satjem. Panju, ki je zelo vlažen, moramo skrčiti vališče, kajti čebele ne morejo zadostno ogrevati stavbe z ozirom na že stavljeno zalego. K sklepu bi še svetoval vsakomur, da drži v panjih največjo čistoto. Slabičem je treba večkrat izčistiti dno, da se ne zaredi vešča ali molj v drobirju, ki je raztreseno po panjevem dnu. Močnejše družine si dno same čistijo, za take družine je čebelar gotov, da ne bodo trpele nadlegovanja po veščah. Rezervno satje, ki ga imamo shranjenega, moramo najmanj dvakrat v mesecu zažveplati, da uničimo eventuelno že zaležene molje. Če nastopi po paši dolgotrajno neugodno vreme, pri-skoči čebelam na pomoč. Med, ki ga boš raztopljenega pokladal čebelam aprila meseca, ti ga bodo ob prvi paši desetero povrnila. Najbolje je pokladati dnevno po tri žlice razredčenega medu, in to približno 40 dni pred glavno pašo. S tem špekulativnim pitanjem spravimo družine do viška, baš ko se prične glavna bira v naravi. Do tedaj pa želim vsem železničarjem-čebelarjem vesele velikonočne praznike!

Naročite si satnice, zažičite okvirje tako, da bo vse pripravljeno, ko bo nastopila potreba, kajti maja meseca bo primanjkovalo časa. Satnice do-bite v čebelarski zadrugi po 40 Din kilogram. Zamenjate pa tudi lahko vosek, za zamenjavo plačate 8 Din.

Čebelna vešča — shranjevanja satja

Za novodobnega čebelarja je neprecenljiv zaklad lepo in dobro ohra-njeno satje. Vsak čebelar je že skusil, da ni lahko obvarovati satja pred raznimi škodljivci, med katere spada v prvi vrsti čebelna vešča (*galleria cerella*), katere ličinke povzročajo na satju kakor tudi na čebelni zalegi zelo veliko škodo in opustošenje.

Čebelna vešča, ki je zelo rodovitna, zalega po satju, po dnu panjev in drugod na primernih mestih drobna jajčeca umazano rdečebele barve v kupčkih ali pa tudi posamezno, ako je motena v svojem poslu. Jajčeca se drže skupaj in podlage z neko lepljivo snovjo. Jajčeca so v začetku mehka in jih je lahko potisniti v vsako špranjo.

V primerni toploti se izvale iz jajčeca zelo majhne ličinke, ki so takoj izredno gibčne in se takoj razpredejo v svilnate vrečice, ki jih pritrdijo k satju. V teh vrečicah ali pravilneje kanalih, ki jih po potrebi povečujejo in razpredejo po celem satju, se sigurno gibljejo, so varne pred sovražniki. Kanal je odprt samo na enem koncu. Skozi to odprtino pomoli ličinka svojo rdečkasto trdo hitinasto glavico in se pase ob polni mizi satja. Pri

vsaki nevarnosti se hitro umakne v kanal. Z doraščanjem sprede ličinka vedno večje in močnejše kanale, katerih zunanje stene zavaruje tudi s svojim črnim blatom in odpadki satja.

Ko ličinka doraste, se zaprede v neverjetno močan mešiček — kokon, kjer se zabubi, na kar se izvrši nadaljnja preobrazba v veščo. V toplem vremenu traja razvoj ličinke ca. 3 tedne, bube pa okoli 4 tedne.

Ličinka čebelne vešče se hrani z voskom in s svilenimi kokoni čebelne zalege, ki se nahajajo v posebno velikih množinah v starem črnem satju. Zato ji je posebno ljubo tako satje, v katerem se neverjetno krepko razvije. V sili pa žre tudi usnje, listje, papir itd. Sam vosek ne zadostuje za njen razvoj. Kako veliko škodo povzroča ličinka čebelne vešče radi svoje prehrane in načina svojega življenja, je vsakemu čebelarju dobro znano.

Jajčeca ličinke in bube čebelne vešče so zelo trdožive. V mrzlem času poginejo samo vešče, dočim prenesejo jajčeca, ličinke in bube najhujši mraz. Kakor hitro nastopi primerno toplo vreme, se obudi tudi ličinka iz otrplosti in takoj nadaljuje svoje uničujoče delo.

Ker povzroča ličinka čebelne vešče zelo veliko škodo, moramo čebelnjo veščo v vseh stadijih razvoja preganjati in uničevati. Znotraj in zunaj čebelnjaka, kakor tudi v panjih, zabojih itd. mora vladati največja snaga. Nikjer ne sme prosto ležati satje in njega drobiž, temveč ga je shranjevati v zato določenih, dobro se zapirajočih omarah in drugih shrambah. Pozno v jeseni in zgodaj spomladi je potrebno tla panjev večkrat temeljito ostrgati in očistiti. Pregledati je vse kote in špranje znotraj in zunaj panjev kakor tudi okvirje in uničiti eventuelno zalego čebelne vešče. Pregledati je tudi vse nezasedeno satje v panjih in v shrambah. V toplih večerih se lahko uniči veliko vešč pred čebelnjaki. Vešča je izredno hitra in izborna pleza po stenah, poleg tega jo pa ščiti tudi primerna barva. Veliko pozornost je polagati nato, da imamo močne, zdrave čebelne družine, ki so vedno v redu glede matic.

Posebno paznjo je posvetiti zalogi satja. Nekateri zavijajo čiste sate v časopisni papir in ga polagajo v dobro se zapirajoče zaboje. Ta način se baje dobro obnese, je pa zelo nepraktičen.

Kot najbolj primerno shrambo za satje smatram omare v velikosti, da odgovarjajo zalogi satja tudi pozimi. Te omare naj bodo urejene tako, da se satje postavlja v nje v etažah kakor v A.-Ž. panje. Zadnja stena naj ima razstojišča — kvačice, da se satje ne more skupaj tiščati. Vrata naj se dobro zapirajo. Takih omar je veliko v rabi in so zelo praktične.

Najbolj v navadi je sedaj zavarovanje satje z žveplanjem. Vsakih 14 dni do tri tedne se zažge v omari v posebni posodi primerna količina žvepla in omara dobro zapre (primerjaj žvepljanje sodov).

Žvepljanje ima dobre in slabe strani. Satje, v katerih se nahaja še kaj medu ali cvetnega prahu, se ne bi smelo nikdar žvepljati, ker to zelo nezdravo učinkuje na čebele. Kljub temu, da se žvepljanje takega satja

prepoveduje, se velik del čebelarjev ne ozira na to, ker ne more takega satja drugače zavarovati. V toplem času je potrebno žvepljanje na vsakih 2—3 tedne, ker se vsaka nepazljivost in površnost zelo maščuje. Posebno slaba stran je pa ta, da se pri majhni nepazljivosti lahko povzroči ogenj in tudi požar.

Žvepljanje uniči vešče in ličinke, nikakor pa ne jajčec in bub. Kakor so pokazali moji poizkusi v preteklem letu, žvepljanje niti ličink ne uniči sigurno.

Da bi se izognil slabim stranem žvepljanja, sva z bratom poizkusila v preteklem letu drug način odbrane satja. Mesto žvepla sem vzel kafro. V čisto omaro sem nastavil čisto satje kakor običajno. Na dno omare sem postavil odprto posodo z veliko odprtino. V to posodo sem dal nekaj kafe, ki je ostala stalno skoro celo leto v omari. Uspeh je bil presenetljiv. Vse zgoraj navedene slabe lastnosti so odpadle. Od zgodnje pomladi do pozne jeseni ni bil napaden niti eden sat od čebelne vešče.

Ti poizkusi še niso zaključeni. Ali kafa sama zabranjuje dostop večji k satju in ali tudi uniči veščo in nje zalego, še ne morem odgovoriti. Na vsak način pa svetujem, da se satje zažveplja samo zgodaj spomladi, nato pa se uporablja kafa na opisani način. Uspehi tega načina zavarovanja satja naj se priobčijo.

M. Z.

Zdravstvo

Dr. V. Arko, Ljubljana:

Nekaj splošnega o raku in drugih oteklinah človeškega telesa

Dnevno časopisje prinaša pogosto razne vesti o rezultatih na polju raziskovanja raka. Zato ne bo odveč, če se tudi čitalci našega lista seznanijo s tem obsežnim in aktualnim poglavjem medicinske vede. Podrobnosti seveda pustimo ob strani; dovolj bo, če se dotaknemo samo sledečih vprašanj, in sicer:

1. Kaj je rak, oz. ker spada rak med otekline, kaj je otekline?
2. Na kak način škodi otekline človeškemu telesu?
3. Kateri so vzroki oteklin?
4. Kako jih zdravimo?

Odgovor na prvo vprašanje se glasi: Otekline je samostojna novotvorba organizma. Otekline raste sama iz sebe, kolikortoliko neodvisna od ostalega telesa. Raste tako, da se množe le celice, ki jo sestavljajo. Kri, ki je za rast potrebna, odvzema otekline telesu. Zato otekline lahko smatramo kot nekake zajedalce človeškega telesa.

Iz česa sestojijo otekline? Naše telo sestoji iz nešteti celic. Po obliki in po funkciji enakovredne celice tvorijo tako zvano tkivo. Vsako tkivo

pa je sposobno, da tvori otekline. Tako imamo otekline kostnega tkiva, mišic, možgan itd. Praktično nas pa zanima predvsem, dali je oteklina nevarne ali nenevarne narave.

Škodljivi vpliv oteklin obeh vrst na organizem se izraža v tem, da vsled njene neprestane rasti tkivo v okolici otekline degenerira, pa tudi odmre. Vsled pritiska na življenjsko važne organe, kot n. pr. možgane, velike žile, nastanejo motnje v funkciji teh organov in vodijo do težkih bolezenskih pojavov, pa tudi do smrti. To je obema vrstama skupno. Pač pa je velika razlika v rasti oz. v načinu, kako raste nevarna odnosno nenevarna oteklina. Zadnja vrsta raste počasi, često rast tudi popolnoma preneha. Raste kot celota, n. pr. kot krompir v zemlji. Nevarna oteklina pa raste hitro ne samo kot celota, temveč se tudi zariva, slično kot korenine rastlin z izrastki v okolico. Razen tega se širi še po mozgovnicah in žilah ter dospe na ta način do žlez in drugih oddaljenih organov. Celice nevarne otekline se na teh novih mestih ravno tako hitro množe kot v prvotni oteklini, pojavijo se nove otekline, ki so povsem slične prvotni tako zvani podružnici. Na tem svojem potu uničijo celice nevarne otekline vse, tudi kost. Od mogočne stegenice ostane samo tanka lupina, kar vodi ob prvi priliki tako rekoč brez povoda do preloma kosti. Takí slučaji so vedno sumljivi na nevarno oteklino, največkrat raka, kar moramo tudi s pomočjo rentgenovih žarkov hitro ugotoviti. V kost preide posebno rad rak na prsih, dočim se rak želodca širi predvsem v jetra. Iz opisanega načina rasti in širjenja nevarnih oteklin je razumljvo, da se te otekline kljub operaciji rade pojavijo nanovo. Princip operacije obstoji v tem, da se izreže oteklina daleč v zdravem in da se odstranijo tudi bližnje žleze. Teh zahtev operator ne more vedno izpolniti. S prostim očesom je namreč nemogoče ugotoviti, do kje da sega n. pr. rak, in končno so tudi zapreke tehnične narave. Nevarne otekline so tudi vzrok, da bolniki nenevadno močno oslabe in shujšajo, kar nam dopušča do gotove meje že na prvi pogled postaviti diagnozo.

Razlika med nevarno in nenevarno oteklino je torej ta, da je oteklina prve vrste ne glede na mesto postanka opasna radi uničevalnega svojstva svojih celic oz. načina širjenja po telesu, radi česar so često operacije neuspešne, dočim je nenevarna oteklina le v gotovih slučajih vzrok bolezenskim pojavom.

Rak očituje vse lastnosti nevarnih oteklin. Raste hitro in se prav tako hitro širi v sosednje organe in žleze. Bolniki zelo oslabe in shujšajo, posebno če se rak pojavi na takem mestu, da ovira prehrano, kot je n. pr. požiralnik, želodec, črevo itd. V ostalem so znaki raka odvisni predvsem od mesta, kjer se pojavi. Bolnik ne čuti v začetku nobenih bolečin. Te se pojavijo šele kasneje. Pogosto nas dovedejo šele opisani sumljivi prelomi kosti do diagnoze. Važen simptom poleg drugega so žleze, ki so trde in ki ne bole. Rak na dojki se širi predvsem na žleze v pazduhi. Slične razmere najdemo tudi drugod. Na površini telesa ali pod kožo tvori rak trde

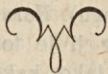
vozele, ki so zraščeni z okolico, od katere se ne dado točno omejiti. Ne-nevarne otekline lahko točno omejimo in razen tega ne najdemo v okolici povečanih žlez, ki so značilne za nevarne otekline. Kadar prodre rak kožo, nastane slika uljes z neravnim dnom in zadebeljenim robom. Ta uljesa se ne zacelijo, temveč se vedno večajo. Bolniki širijo neznosen smrad, ki nastane vsled neprestanega razpadanja tkiva. Isto obliko ima tudi rak na sluznicah, n. pr. na sluznici želodca, maternice itd. Pri širjenju v okolico prodre rak tudi v žile, kar vodi do krvavitev. Pri raku na želodcu bruhamo bolniki kri, ki sliči sesedku kave in ki je torej črna. Pri navadnem čiru želodca pa je kri bolj rdeče barve. Žene, ki imajo raka na maternici, krvave trajno po malem. Kri je roza barve, kot voda, v kateri smo prali meso.

Rak je precej pogosta bolezen, posebno med severnimi narodi z visoko razvito kulturo in civilizacijo (Švedi, Angleži, Norvežani in Nemci). Zadnje statistike so tudi pokazale, da se rak vedno bolj širi, kar pa imamo pripisovati dejstvu, da nam je dandanes neprimerno lažje ugotoviti to nevarno bolezen kot pa našim dedom, vsled česar seveda tudi statistika izgleda drugače.

Končno bi omenil še to, da se rak pojavlja najraje približno po 40. letu, dasi tudi rak v mladih letih ni več taka redkost.

Vprašanje o vzrokih raka je še danes vkljub vsem pripomočkom več ali manj odprto. Bacili, kot navajajo nekateri, niso vzrok. Dopusča pa se možnost, da je vnetje, ki ga povzročajo v nekaki zvezi z nastankom raka. Rak na obrazu se pojavi zelo pogosto na bazi lupusa, znane tuberkulozne afekcije kože. To dejstvo bi govorilo za omenjeno domnevo. Drugi zopet navajajo, da so vzrok raka razvojne motnje, ki se kot take zelo rade podedujejo. Vsekakor igrajo zelo važno vlogo pri nastanku raka razni dražljaji, ki zadevajo eno in isto mesto dalj časa. Kadilci pipe obole pogosto na raku spodnje ustnice. Takih primerov je še več, pa naj zado-
stuje omenjeni.

Kot najbolj uspešen način zdravljenja se je do sedaj izkazala operacija, čije uspehi so tem lepši in trajnejši, v čim zgodnejšem stadiju operiramo. Ako se je rak že zelo razširil, potem seveda od operacije nimamo pričakovati posebnega uspeha, ker se rak kmalu nanovo pojavi. Obsevanje z rentgenovimi žarki je uspešno predvsem po operaciji, dočim je samo za sebe skoro brez učinka. Važno sredstvo v borbi proti raku pa imamo v radiju, ki nam pa je radi visoke cene vsaj za dogleden čas nedosegljiv.

Iz življenja in prirode

Lovše Živko:

Od kod vse to?

Ozrimo se še enkrat po biosferi in spomnimo se na mnogoličnost vsega živega na zemlji! Pred nami se razkrivajo stotisoči živalskih in rastlinskih vrst, najrazličnejših oblik in velikosti. Vode, gore, travniki in njive, gozdovi in podzemski temni prostori, naše ozračje in temne morske globine — povsod, prav povsod naletimo na živa bitja, bodisi živalske ali pa rastlinske narave. Težko si mislimo kotiček naše zemlje, kjer bi ne našli živega bitja, pa naj se podamo v zaledenele severne pokrajine ali v vroče tropske puščave. Nastane sedaj vprašanje, ali je obstojalo življenje vedno v teh in takih oblikah, kakor jih vidimo dandanes, že od nekdaj?

In če se obrne naš pogled in misli iz biosfere v ostali svet, če vidimo pred seboj kamenje in prst, premog, visoka gorovja z razjedenimi vrhovi, ali nižje hribovje in gričevje, obraslo z gozdovi, visoko nad nami podnevi solnce, ponoči tisoče zvezd, med katerimi mirno plove mesec, se nam vsiljuje zopet isto vprašanje: Ali je bilo to, kar danes vidimo, že od nekdaj tako? Ali ni bilo pred davnimi, davnimi časi morda kako drugače? Ali pa je pred pradavnimi časi vse to sploh bilo? Ker ima vsaka stvar svoj začetek, kje je torej začetek vsega tega?

Stoletja je iskal človeški duh rešitve zagonetki o postanku, razvoju in koncu vidne žive in mrtve prirode. Rešitve je iskal in jo še išče v — veri in znanosti.

Vera odnosno teologija pravi, da je vse to, kar vidimo pred seboj, od nekoga ustvarjeno. Postanek sveta in življenja si predstavlja vera metafizično, t. j. čudežno po neki nadnaravni sili ali bitju. V tem pa mora priti do nesoglasja z naravoslovjem, kajti že sam princip te vede je, da ne more in ne sme tolmačiti ničesar s čudeži in metafizičnimi nadčutnimi pojmi, ker bi potem to ne bilo več naravoslovje. Naravoslovje namreč priznava in izreka le ono, kar more zaznati iz čutnih zaznav, s pomočjo opazovanja — veruje torej le to, kar vidi na »svoje lastne oči« in kar more iz teh opazovanj logično sklepati.*

* Nasprotje med znanostjo in vero oz. teološko vedo dandanes ni tako ostro, kakor se je očitovalo v starem in srednjem veku, ko so razlagali teologi postanek in razvoj sveta dobesedno (verbalno) iz sv. pisma, na čemer novejši razlagalci ne vztrajajo več. Medsebojno razmerje med teologijo in naravoslovno znanostjo bi določili sledeče: Po nauku cerkve (vere, teologije) ima svet in vse, kar je na njem, svoj začetek z aktom ustvarjanja po najvišjem bitju (Bogu). Naravoslovna veda glede začetka vidnega stvarstva ne more ničesar povedati, ker ji je to vprašanje vobče nedostopno. Glede razvoja vesoljstva dopušča vera prav tako, kakor uči naravoslovje, stopnjevano evolucijo (razvoj) tako mrtve prirode kakor tudi živih bitij (živalskih vrst) s pridržkom, da so bile v aktu ustvarjenja vključene že tudi razvojne sile, smeri in učinki. Zna-

Jasno pa je, da bi naravoslovje s tem, kar je moglo videti na »svoje lastne oči« ne prišlo daleč, kajti človeški razum sega le par tisoč let nazaj, dočim segajo stvari, o katerih naravoslovje govori, stotisoče in milijone let nazaj. Naravoslovci torej vendarle niso mogli vsega videti na svoje lastne oči, saj ne morejo videti niti vsega, kar se sedaj godi okoli njih. Toda videli so in gledajo one stvari, ki vsaj kažejo na vse to, bodisi da so to prastari preostanki, bodisi da v sedanjosti opazujejo slične pojave kje drugje (n. pr. na zvezdah) ali kaj sličnega. Tu torej govorimo o *indicijskih dokazih*, t. j. da gotove opazovane stvari kažejo na to, da so se take in take izpremembe kedaj vršile. Tak dokaz pa je lahko prav tako pravilen kot oni, ki se nanaša na direktno opazovanje, saj vemo, da se n. pr. tudi sodniki ne strašijo izreči smrtne obsodbe le na podlagi indicij.

Vera nas torej v tem pogledu postavi že pred določeno dejstvo, v katero je treba verovati in za katero ni treba več nadaljnjega raziskovanja. Radi tega se bomo v nadaljnjem obrnili tudi mi k naravoslovnemu tolmačenju, ki je v 19. in 20. stoletju dobilo neverjeten razmah in ki je moglo vsemu današnjemu naravoslovju dati novo podlago.

Naravoslovni odgovor našemu vprašanju podaja *evolucijska ali razvojna teorija*, ki jo je prvi izrekel l. 1809. Lamarck in jo potem izpopolnil Darwin, za njima pa še mnogi drugi. Ta pravi, da se vse na svetu stalno izpreminja in da je vse to, kar danes sestavlja svet in vesoljstvo, nastajalo polagoma potom razvoja in to tekom silno dolgih razdobij. Ves ta razvoj se je vršil po nekih gotovih mehanskih vzrokih. Temu procesu razvoja so podvrženi vsi pojavi žive in nežive stvari, torej tudi nebesna telesa. To, kar imenujemo *evolucija*, znači čisto na splošno *razvoj vsega*, kar je. Nauk o razvoju razpade v dva oddelka. Prvi del obravnava izpremembe vsega neživega v pradedni davni, kjer naj bi bil začetek solnca, planetov in zemlje. V ta oddelek spada *kozmogonija* ali nauk o nastajanju in izpremembi svetovnih teles ter *geogonija* (geologija), nauk o postanku zemlje in o izpremembah na njej, kot so se po naših domnevah in po prepričanju raznih preostankov dogajale. Drugi del evolucijske teorije nam podaja misli o razvoju vsega živega na zemlji, govori torej o razvoju živali in rastlin tekom dolgih stoletij naše zemeljske zgodovine. Ta del splošne razvojne teorije se zove *descendenčna* ali *transformacijska teorija*, t. j. *razvojna teorija* v ožjem smislu, ki ji lahko pravimo tudi *preobrazna teorija* ali *teorija o razvoju*

meniti teologi, ki so bili istočasno tudi priznani naravoslovci, gredo celo tako daleč, da priznavajo razvoj človeka iz nižjih živalskih vrst, zopet pa s pridržkom, da je krona stvarstva po svoji duhovni plati neposredno ustvarjen, t. j. da ta stran človekova (duša) izključuje po svojem bistvu vsak razvoj. Glede metode raziskavanja pa moramo priznati naravoslovju pravico, da sme in mora izhajati s stališča, da razlaga prirodne pojave naravno, t. j. da išče neposrednih vzrokov zanje v prirodnih razvojnih zakonitostih. — U r e d n.

vrst, tako živalskih kot tudi rastlinskih. Ta teorija tvori danes podlago vsemu znanstvenemu raziskovanju naravoslovja in se dandanes povsod govori in debatira o tem predmetu. Tudi mi se hočemo nekoliko natančneje poglobiti vanjo, da dobimo od nje odgovor na naše vprašanje, od kod vse te množične živalske in rastlinske vrste.

Poglejmo še enkrat razdelitev evlucijske teorije! Ta je sledeča:

EVOLUCIJSKA ali RAZVOJNA TEORIJA
(razvoj vsega stvarstva)

RAZVOJ ANORGANSKEGA SVETA:

Kozmogonija in geogonija
(razvoj svetovja in zemlje)

RAZVOJ ORGANSKEGA SVETA:

Descendenčna teorija
(razvoj živalskih in rastlinskih vrst)

To je naša pot, po kateri nam bo mogoče priti do odgovora na naše začetno vprašanje: Od kod vse to? Pri reševanju tega vprašanja se nam bo odpiral pogled v premnoge skrite in presenetljive pojave naravnega dogajanja, v ono čudovito urejenost in pravilnost stvarstva, ki je navidez tako razmetano, a vlada jo v njem neizprosni zakoni reda in razvoja.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Po svetu

D. Topolovčeva:* V deželi manastirjev

(Nadaljevanje.)

Glavna proga nadaljuje svojo pot mimo rudarskega revirja Kavadarci, skozi znamenito Demir Kapijo — Železna Vrata — najdaljšo Vardarjevo klisuro v izredno rodovitno Djevdjelijsko kotlino s strumiško posestrimo. Razen drugega sadnega in južnega drevja uspeva tu zlasti murva, katere listje je najvažnejša hrana sviloprejke. Djevdjelijska in strumiška kotlina slovita po svoji bogati svilopreji. Istotako se prideluje v teh kotlinah mnogo bombaža, maka in sezama ter izvrstnega grozdja. Kjer se družijo jugoslovanska meja z grško in bolgarsko, leži Dojransko jezero, najtišje in najslikovitejše od jugoslovanskih jezer. Dojran sam pa je ostal po vojni v razvalinah; le skromna ribiška vasica je zrastle na njegovih ruševinah.

V zapadno Makedonijo prodira iz Gradskega poleg ceste le zasilna ozkotirna železnica, ki so jo zgradili Nemci in Bolgari v svetovni vojni za svoje vojaške namene. — Sicer je prav zanimiva ta železnica v miniaturni. Tračniška razdalja meri le 60 cm (proti normalni širini 143,5 cm) in mala lokomotiva vleče 3—5 vagončkov po številnih se vzpenjajočih serpentinah.

Ustavlja se večkrat tudi izven postaj ob potokih, kjer si hladi žejo na zelo primitiven način. Ta odmor porabljajo potniki, da se tudi sami napijejo odnosno umijejo, in vlakec jih lepo počaka. Njegova brzina ni velika. So nekatera mesta, zlasti ko se vzpenja po dolgih in številnih serpentinah na planinska sedla, kjer je možno priti prej peš, ako presekaš serpentine. Vozi pa po tako lepem svetu, da je njena »brzina« prav dobrodošla in se potnik svobodno lahko ogleduje po okolici.

Mimo Palikure, istotako znane po izkopanih temeljih in zidovih lepih zgradb in celo ene bazilike, zavoji vlak skozi zanimivo Drenovsko klisuro v plodno Rajčevo dolino. Prijazna sela se smehljajo s planinskih pobočij. Iz Rajčevega kanjona zavoji vlak pri postaji Trojaci v izreden kraj — v kraljestvo divnih, belih, mramornih sten. Z mramorom je posuta cesta, iz mramora so mostovni podzidki in nasipi.

Nova, obsežna dolina se je odprla. Poljane so to. Vgnezdile so se med visoke, mramornate planine Kozjaka z najvišjim vrhom 1748 m in Drena z najvišjim vrhom 1663 m. Pod znamenitim Belim Kamenom, kjer priteče Bela Reka iz mramorne zibelke, leži Bela Vodica, prijazna postajica in še ljubkejša naselbina visoko na pobočju. — Mramornata struga Bele Reke je vsa zglajena in se sveti v soncu. Vlakec pa pije in potniki se umivajo v tem dragocenem bazenu. Med postajama Trojaci in Bela Vodica leži na zelenečem pobočju osamljen grob, zaščiten z belo ograjo pred obiskom pasočih se ovc. Njegov postanek je tesno zvezan s postankom železnice. — Do Belih Vodic je namreč gradil železnico nemški inženier. Ker zaključuje Poljane 988 m visoko planinsko sedlo med Nevrokom (1330 m) in Babo (1334 m), je hotel zgraditi predor na Prilep, kar bi bilo precej zamudno. Bolgarski inženier pa je speljal progo v številnih serpentinah, speljanih po pobočju Kozjaka do Pletvara na sedlu in po enakih serpentinah navzdol v Prilepsko kotlino. Ko je šel prvič vlak po visokih serpentinah, se je nemški strokovnjak — ustrelil. Njegove poslednje besede, s katerimi opravi svoj korak, češ, ako presega bolgarski razum nemškega, temu ni treba več eksistirati — so vklesane v nagrobni plošči. Lansko leto so sorodniki truplo izkopali in prepeljali v Nemčijo; grob pa je ostal kot spomenik zidave te železnice, ki bo bržkone tudi kmalu prenehala s svojim obratom, kakor hitro bo dovršena normalnotirna, ki je do Prilepa že izgotovljena. V tem načrtu je predor neizogiben. Železnica pa se ne bo več spajala z glavno progo v Gradskem, temveč v Velesu.

Proga od Bele Vodice do Prilepa je prekrasna. Ob južnem robu kotline Poljane se vleče proti zapadu, kjer se nenadoma pravokotno zasuje na sever, na obsežno pobočje Kozjaka. V številnih, v mramorne stene vrezanih serpentinah se vzpenja na Pletvar 988 m. Od tu je zelo lep pogled na Poljane in po planinah na Belo Vodico. Iz doline pa se dviga v krajših serpentinah bela mramorna cesta. V Kozjaku se nahaja več kamnolomov mramorja, ki se uporablja za gradbene in kiparske svrhe. — Tu so ga lomili za svoje monumentalne zgradbe in kipe v Stobiju Rimljani, pa tudi

srbski knezi so z njim krasili svoje zadužbine in manastire. Ta mramor ne zaostaja za kararskim ali pentelikonskim.

S Pletvara se odpre nepozaben pogled na prostrano prilepsko polje, ki se izgublja šele pod visokimi, fantastično oblikovanimi planinami. — A tam na zapadnem robu se jasno odražajo na golih stenah dvogrbega hriba porušeni zidovi Markove kule. Pod njim se razprostira Prilep. Od Markove kule se nadaljuje nazobčan greben preko Zatega vrha proti Zagradskemu kamnu. V tej verigi si predstavlja narod grob svojega junaka, kraljeviča Marka.

Kraljevič Marko je bil sicer turški vazal in nekak klati-vitez. Bogatinom oropano blago je delil med reveže. Zato je še dandanes med narodom kot legendarni junak neverjetno živ. Celo naravne pojave, preprostemu ljudstvu nerazumljive, spravljajo v zvezo z njegovo junaško in čudotvorno osebo.

Prilep je zelo simpatično in živahno trgovsko mesto. Prvotni Prilep, prestolica kraljeviča Marka, se je nahajal nekoliko višje od današnjega, naslonjen na podnožje Markove kule. Od tod ime Prilep (prilepljen na pobočje). Danes ga imenujejo Markova Varoš ali Prilepac. Po zgodovinskih podatkih je bil že v 10. stoletju važno mesto in sedež vladike. Markova kula pa se omenja kot Castrum Prilep že v 13. stoletju. Bizantincem ga je odvzel Dušan Silni, ga vzljubil in hotel urediti v njem svoj »carski dvor«.

Iz Prilepa je prijeten izlet — skok na znamenito Markovo kulo. Stezica, ki vodi po travnatem pobočju, se kmalu zasuje okoli granitnih kolosov. Že pod sedlom se nahajajo prvi zidovi. Na sedlu samem pa kipijo med divje razmetanimi granitnimi orjaki zidovi Markovega gradu. Preko nekdanjega dvorišča, ki ga pokriva sedaj sočna trava, ter mimo preostalih zidov grajske žitnice in shramb, se vzpenja človek skozi ozke kamine preko gladkih sten z vsekanimi stopnjami na vrh, k najvišjemu stolpu ali kuli. Nedaleč od nje se nahaja neomajno zidovje ostalih dveh. Razgled od tu je res lep, zlasti zvečer. Prilep leži ves nizek in slaboten v okrilju visokih obkrožajočih ga vrhov, ki podpirajo s svojimi zrahljanimi grebeni nebesni svod na obzorju. Preko njih zažari večerna zarja, s svojim poslednjim odsevom se poslavlja svetloba od njih. Prilep zablesti v številnih lučicah tam doli v dolini. Tedaj bi človek sanjaril in — molil.

Lep izlet iz Prilepa je tudi v bogato Kruševo, ki visi kakor prilepljeno 1176 m visoko na strmem pobočju. Kraj ima zelo dobro pitno vodo; njegov glavni dohodek je ovčjereja. Za planinca vsekakor izreden užitek pa nudi obisk znamenitega manastira Treskavac pod Zlatovrhom. Poleg izredne znamenitosti krasne zadužbine kralja Milutina iz 14. stoletja se odkriva s trdih granitnih skal tudi nepozaben razgled.

Glavna trgovina se vrši iz Prilepa proti grški meji, kamor že vodi normalnotirna železnica po rodovitni zakladnici Pelagonije, odnosno prilepskobitoljski kotlini. Rahla zemlja te kotline, ki je pomešana s finim

jezerskim peskom pradavnih dni, je zlasti pripravna za gojenje tobaka. Da je bila kotlina naseljena že v predzgodovinski dobi, pričajo grobovi z bakrenim orožjem in nakitom, ki so jih našli v pilepski okolici. V njenih južnih predelih, okoli Bitolja, pa se nahajajo še močvirja.

Na skrajnem jugu Pelagonije se dviga greben Kajmakčalana in Perister, ki čuva v svojem podnožju trgovski center vseh južnih pokrajin — Bitolj. Mesto, ki se je od triletne vojne vihre že dobro opomoglo, je z novo zgrajeno normalnotirno železnico mnogo pridobilo, zlasti v trgovsko-prometnem pogledu. Ulice so široke in ravne in lep angleško urejeni park nudi prijeten oddih. Okoliška planinska pobočja pa pričajo z napol zasutimi jarki in raznimi ostanki izstrelkov ter žice še vedno na težke dni osvajanja.

Z avtomobilom je možen dostop na Kajmakčalan, odkoder se nudi razgled na Olimp in Solun. — Na vrhu pa sameva spomenik tisočerim vojnim žrtvam te fronte — kapelica.

Bitolj veže z Ohridom stara Via Egnatia, važna rimska cesta, ki je vodila preko Drača, Ohrida, Bitolja in Soluna v Carigrad; vezala je Jadran z Egejskim morjem. Po tej poti se je vršil ves promet od morja v notranjost Balkana, po njej so prihajali zavojevalci (Rimljani, Normani itd.). Tudi križarji so hodili tod v Carigrad.

Med dvema sedloma leži trgovsko mesto Resan, znano zlasti po zelo dobrem sadju. Od tu se odcepi pot na Prespansko jezero, ki je obdano od visokih gor. Zanimivo je pogorje Galičice 2200 m, pod katerim prehaja voda iz 200 m višjega Prespanskega v Ohridsko jezero. Prespansko jezero samo meji na tri države: Jugoslavijo, Grčijo in Albanijo. Ima zelo razvito ribarstvo ter celo postojanko naše vojne mornarice. Skoraj zapuščen otok v jezeru, Prespa, je bil nekoč prestolica Samuela. Okolica Prespanskega jezera je bogata na zapuščenih manstirih, ki ležijo zelo idilično v težko dostopnih stenah nad jezerom. V bližini pa se nahajajo tudi bogati skladi rdečega mramorja.

(Konec prihodnjič.)

Leposlovje

Josip V a n d o t :

Čuvajnica 37

(Nadaljevanje.)

Gela se je zdrznila. Bog ve, kako težko je bila pričakovala moža in se je veselila, da bo ostal nocoj pri nji, nocoj, ko ji je bilo tako čudno pri srcu in se je bala samote. A zdaj gre in jo pusti samo v samotni čuvajnici. In pridejo nemara strahovi, o katerih je pravila Minara, nemara pride celo strašna Angelja, ki se je je Gela najbolj bala izmed vseh strahov. Kaj če jo bo morala gledati vso noč, kako visi na drevesu in strmi z oste-

klenelimi očmi nanjo? Gela se je dvignila in je že hotela prositi moža, naj ne hodi nikamor, naj vsaj nocoj ostane na čuvajnici.

A Primož je bil že zunaj. Pred njim se je zasvetila svetiljka in iz teme je stopil Racek.

»No, ali je bilo veselo na fari?« ga je vprašal. »Mislil sem, da te ne bo še tako kmalu.«

Primož je zamahnil z roko. »Veselo in neveselo,« je dejal. »Nekaj smo veseljačili. Zdaj pa grem na vas k Ovseniku. Spodobi se, da se vendar enkrat pokažem ljudem, s katerimi bom moral zdaj živeti Bog ve koliko let. Pa se vrnem kmalu.«

»K Ovseniku greš?« se je posmejal Racek. »No, tam ti bo dobro. Pa Trudo pozdravi! To ti je dekle, da lahko zmeša glavo desetim takim, kot sva midva. Pa le ne glej ji preveč v oči! Jutri te bo glava bolela od njih.«

Primož ni rekel ničesar in je krenil na stezo, ki je vodila skozi polje proti vasi. Noč je bila temna, dasi je bilo nebo polno brlečih zvezd. Samo tri ali štiri razsvetljena okna so strmela preko polja iz vasi, ki je že spala v nočnem miru, dasi je bila danes nedelja. Le tu pa tam so se razlegali skozi noč pritajeni glasovi, podobni petju, ki ga zadržuje Bog ve kaj, da ne more planiti v molčečo noč.

Primož je šel ob njivah, koder se je bohotilo visoko žito. Polglasno je prepeval predse veselo pesem, ki jo je že od mladih let pel vselej, kadar je šel po samoti in se mu ni ljubilo ničesar misliti. Prišel je do visokega, lesenega plota in je odprl lesa. Stopil je na cesto in krenil med hišami po cesti navzdol. Hipoma je stala pred njim visoka hiša, katere spodnja okna so bila vsa razsvetljena. Nedoločen šunder je prihajal iz hiše in med šundrom je zazvenel tu pa tam vesel in rezek smeh, kateremu je sledil grohot, ki pa je spet potihnil in se znova oglasil.

Primož se ni prav nič obotavljal. Naglo je stopil v razsvetljeno vežo in odprl hišna vrata. Zakajena gostilniška soba je bila skoro polna, dasi v prvih trenutkih zaradi dima skoro ni mogel razločevati ljudi. Glasovi so utihnili in ljudje so se ozrli nanj. Skoro gotovo so se mu čudili in ga nemara niti spoznali niso. Iskal je z očmi mize, kamor bi se vsedel, in je tam v kotu zagledal prazno mizo. Že se je obrnil tja, a tedaj so ga spoznali in ga klicali od vseh strani.

»Sem k nam sedi,« so ga vabili fantje. »Prav je, da si se pokazal enkrat. Saj smo si vendarle sosedi... Sem sedi, Primož, da zapojemo katero pošteno. Saj menda ti nista zakon in ženica vzela glasu?«

Primož se je vsedel k fantom, ki so mu napivali od vseh strani. Pa ni preteklo niti pol ure in je že bil razigran kakor že dolgo ne. Vino mu je sililo v glavo, ki mu je bila že od fare nekam omamljena; pozabljal je na sebe, na vse, kar je bil preživel v tujini, in zdelo se mu je, da je nocoj spet tisti fant, ki je vesel prepeval po vasi, ko je noč visela s svojimi zvezdami nad gorsko dolino in so fantje prepevali pod okenci in linami, vsemi zastrtimj z visečimi, živo brstečimi nageljni.

»Primož, nocoj le pozabi, da te čaka doma v postelji žena,« so mu prigovarjali fantje. »Nocoj si naš in boš pel in pil z nami.«

In Primož je zares pel kakor že dolgo ne. Imel je krasen glas, zaradi katerega ga je zavidal vsak fant, in ki so ga poslušala dekleta, pa naj je bila ura še tako pozna. V njegovem glasu je človek našel vse: ljubezen, bol, srčno žalost in veselje, kakor je že nanese pesem, in vse to je izražal Primožev glas tako lepo in čudovito, da je ganil vsako srce, pa naj je bilo še tako trdo in okrutno.

Truda, ki je služila pri Ovseniku za deklo in je v nedeljah opravljala tudi službo natakariče, je sedela tiho za mizo kraj peči. Z roko si je podpirala glavo, zasenčeno z debelimi, predivastimi lasmi. Rujave, velike oči so gledale izpod košatih trepalnic pojočemu Primožu naravnost v rdeči obraz. Pri tem pa so ji uhajale misli daleč v minule čase, ko je bila še drobno dekletce in je mislila, da je življenje kakor nagelj, ki visi ob linici in se koplje v gorskem solncu in mesečnih žarkih. Skriva je v lepih nočeh poslušala pri odprtem oknu fantovsko petje in je sanjara velike, krasne sanje o lepih dneh, ki sijejo v nepoznani ljubezni. A v vsem tem petju je slišala samo Primožev glas in le v Primoževem glasu je vabilo vse tisto sladko, o čemur je sanjala Truda v svojem mladem življenju, dasi je bila še otrok, ki ni smel ničesar vedeti o ljubezni.

»Samo Primož bo moj,« si je govorila takrat. »Saj kmalu dorastem in s Primožem se bova imela rada, ker mora biti moj.«

A leta so zdrknila neusmiljeno in Primožev glas ni prepeval nič več v samotnih nočeh po vasi. Odšel je daleč v tuji svet in se je povrnil s tujo žensko in je bil mož te tuje ženske. Bog ve, da je Truda jokala vso tisto noč, ko je zvedela vse to. Zdaj je bila dorastla in njeno mlado telo je bilo v polnem cvetju; zdaj, ko je prepozno, da bi dosegla njega, ki si ga je izbrala že v otroških mislih za svojega. Misli pa so jo ogoljufale, kakor jo je ogoljufalo življenje.

Čudno je bilo Trudi pri srcu, ko je po dolgih letih spet slišala Primožev glas. V duši jo je hudo bolelo, a vendar ni mogla premakniti oči od njegovega obraza. Primož se ni bil v teh letih prav nič izpremenil, le temni brki so mu postali bolj košati in lica bolj zagorela. Še vedno so mu bili ramenj široki in okrogli in v očeh mu je še vedno gorelo živo veselje kakor v časih, ki so se bili že davno pogreznili za gore.

»No, kam si se pa ti zaverovala?« jo je dregnil star pijanček od so-sednje mize. »Mar zлагаš že ženitovanjsko pismo zame? Pijače mi prinesi! Ta mi je ljubša.«

Truda je šinila z roko preko oči, kakor da bi hotela prekrižati vse misli, ki so jo pravkar mučile. Šla je preko izbe, trdo mimo fantovske mize, da se je dotaknila z obleko Primoža. Ta se je okrenil in ji pogledal v oči. Pa se je že zasmeljal in jo prijel za obe roki.

»O, glej jo — Srjanovo Trudo,« je rekel. »Slišal sem že, da služiš tu pri Ovseniku. Kako si zrastle in si brhka, da bi gledal z desetimi očmi, če bi jih imel.«

»Pa kaj bi rekla potem tista Dolenjka, ki si jo privedel s sabo?« ga je zavrnila Truda in se posmehnila, da bi Primož vedel, da govori le v šali.

Primoža so zbudle te besede, ker so ga spomnile žene, ki leži sama v čuvajnici in ga nemara težko čaka, ker se boji zanj. Hipoma se je spomnil njenih oči, ki so ga gledale tako plašno, ko je odhajal z doma. Kaj ji je bilo? Nemara jo je strah na čuvajnici in nemara ji je kdo pripovedoval o preteklosti, ki jo je morala preživeti samotna čuvajnica?

Zganil se je in izpustil Trudo. »Oh, kaj zato,« je rekel. »Brhka pa si le, da bi te gledal tudi v temi. Mar te ne smem, ko mi nihče ne brani?«

Truda je šla preko izbe k točilnici. Primož je nehote gledal za njo, ki je bila močna in polna, da sta zdravje in mladost kar dihala od nje, in nehote jo je moral primerjati z Gelo. Kakšno nasprotje! Gela drobna, tiha in pohlevna, da si trdo stopiti niti ni upala; a Truda močna, sočna in zavestna, da jo je bilo veselje pogledati. In Primožu se je zdelo čudno, da je to dekle še vedno samo in ni že davno gospodinja na trdnem kmečkem domu.

»Da nimam Gele, bi se je oklenil z obema rokama,« mu je šinilo v glavo. A bilo ga je sram te misli; zato se je naglo obrnil k fantom, ki so se zaradi pozne ure že pripravljali na odhod. Tudi Primož je šel z njimi, a si ni mogel kaj, da ni mimogrede prav lahko uščipnil Trudo v rdeče napeto lice. Dekle se je samo posmejalo in ga trdo udarilo po roki.

Primož je spremljal fante na spodnji konec vasi. Veselo prepevajoč, so šli ob spečih domovih, ki so črneli sredi teme. Petje se je razlivalo preko rosnega polja, hitelo je ob mrtvih gozdovih navzgor in se je odbijalo od skalnatih gorá, ki so strmele nekje sredi noči. Fantom ni bil mar jutrišnji dan, ki jih bo na vse zgodaj poklical na delo, a tudi Primož je pozabil, da ga kliče opolnoči služba. Šele doli ob zadnjih hišah je pogledal na uro in videl, da je skrajni čas, da gre, ker se je polnoč bližala. Naglo se je poslovil od fantov in odhitel skozi vas.

V Ovsenikovi gostilni je bila že tema. Le majhno, zamreženo okence v pritličju se je še svetilo, in Primož je uganil, da prebiva Truda za tem okencem. Že mu je šinila v glavo objestna misel, da bi potrkal na to okence in izpregovoril s Trudo dve veseli besedi. A spomnil se je službe in je že pospešil korake.

Tedaj se mu je zazdelo, da je ob vrtnem plotu zašumelo prav rahlo. Ozrl se je tja in zagledal črno postavo, ki je nepremično slonela ob plotu. Stopil je bliže in se začudil:

»Ti si, Truda?« je dejal s tihim glasom. »Mislim sem, da že spiš, in sem že hotel potrkati na tvoje okence. Pa bi me bila nagnala. Ali ne, Truda?«

Dekle ni odgovorilo ničesar. Primožu se je zdelo, da skriva nekaj, ker si je pritisnila roko k obrazu. Še tesneje je stopil k nji in jo prijel za roko, ki jo je držala na licu. Roka je bila mokra, kakor da jo je zmočila nočna rosa.

»Ti si jokala, Truda?« se je čudil Primož. »Táko dekle, pa jok! Ali ti je storil kdo kaj žalega?«

Trdo jo je držal za roko, ki je trepetala v njegovi. Stisnil se je tik k dekletu in po žilah mu je zavrela neznana, silna sla. Sam ni vedel, kdaj je ovil roko okrog Trudinega vratu. Njen obraz se je sklonil k njegovemu in začutil je mehki vonj njenih predivastih las, ker so se kite na glavi razvezale in zdrknile na ramena. Primož se je sklonil in še sam ni vedel, kdaj in zakaj so se vsesala njegova ustna v njena.

Silovito ga je pahnila od sebe, da se je opotekel. Truda je izginila hipoma in že čez dva trenutka je ugasnilo tudi žareče okence in črna tema je zajela vso hišo. Primož se je ozrl krog sebe, kakor da bi ne vedel, kje se prav za prav nahaja. Prijel se je za glavo in zaječal:

»Kaj sem storil? Kdaj se je zgodilo?« se je vprašal, ker je čutil, da se ga neka čudna pijanost polasča vedno bolj.

A nihče mu ni odgovoril in še sam ni vedel, kaj se je bilo zgodilo zadnje tri trenutke ...

(Dalje prihodnjič.)

Za naše male

1. Posetnica (A. P.)

Ela L. Bezničar

Žreče

Kaj je njen oče?

2. Kalvarija

3. Nasvet (A. P.)

a	a	a	a	a
a	a	a	c	č
d	d	d	d	d
e	e	e	e	e
e	e	e	e	g
g	i	i	i	j
j	k	k	k	k
k	k	l	l	l
m	m	m	n	n
n	n	o	o	o
o	o	o	o	o
o	p	p	r	r
r	r	r	r	r
r	s	s	š	š
t	t	t	t	t
t	t	u	v	ž

razdobje
mesto v Sloveniji
učenec
pomirjevalno sredstvo za čebele
ribarsko orodje
cerkveni dostojanstvenik
slovenski pesnik
dete
pevsko društvo
denar
industrijski kraj na Gorenjskem
moško ime
kraj na Dolenjskem
orodje
posoda
zemlja

Pri pravilni rešitvi da srednja vrsta dober nasvet.

V zadnji številki »Zadrugarja« so bili v prilogi »Izvoljeni delegati« pomo-toma izpuščeni sledeči izvoljeni delegati postaje Ljubljana glavni kolodvor: Magajna Jože, Šeme Matej, Kervin Franc, Radetič Ivan, Bukovec Franc.

XXVI. volišče se glasi pravilno Videm-Krško.

Med namestniki volišča Maribor glavni kolodvor se glasi pravilno ime izvo-ljenega namestnika Zupanc Miloš in ne Zupanec Mihael.

Vesele Velikonočne praznike želi *„Zadrugar“*

Vsebina: Preizkušnja (str. 65). — Gospodarska politika naše zadruga (str. 68). — V preudarek (str. 70). — Manufaktura: Mimogrede (str. 71). Pripombe h krojni poli (str. 71). — Kuhinja: Zelenjavna juha z rižem (str. 74). — Vrt in cvetlice: Beluši (str. 75). Daliya ali georgina (str. 76). — Čebelarstvo: Navodila za delo v mesecu aprilu (str. 79). Čebelna vešča in shranjevanje satja (str. 81). Zdravstvo: Nekaj splošnega o raku in drugih oteklinah človeškega telesa (str. 83). — Iz živ-ljenja in prirode: Od kod vse to (str. 86). — Po svetu: V deželi manastirjev (str. 88). — Leposlovje: Čuvajnica 37 (str. 91). — Za naše male: Uganke (str. 95—96).

»Zadrugar« izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ž., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Kolo-dvorska ulica št. 39. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.

Občni zbor čebelarske zadruga uslužbencev drž. železnic

Dne 18. februarja t. l. se je vršil v Ljubljani občni zbor Čebelarske zadruga, katerega so se udeležili železničarji-čebelarji v zelo velikem številu. Udeleženci so z zanimanjem sledili izčrpnim poročilom odbora. Pri slučajnostih, to je točka občnega zbora, ki je bila skoraj najizrazitejša, so nekateri člani s stvarnimi predlogi in s tehtnimi nasveti očrtali delo novoizvoljenemu upravnemu odboru. Obširna debata se je razvila radi nakupa medu s strani Čebelarske zadruga od svojih članov. Tega težkega vprašanja se jih je veliko lotilo, ali žalibog do pozitivnega sklepa še niso prišli. To nalogo bo zelo težko rešiti, ali s skupno pomočjo vendar pojde. Upoštevati je namreč željo konzumentov, ki zahtevajo dobro, obenem pa tudi ceneno blago, na drugi strani stremljenje čebelarja, vnovčiti kolikor mogoče veliko za svoj med. Na prvi pogled je zadeva zelo kočljiva. Če si jo pa ogledamo s strani pravega zadrugarja, nam pokaže popolnoma drugačno lice. Pregovor pravi: »V slogi je moč!« Tudi v danem primeru moramo iskati pomoči v slogi. Pridobiti bo treba vse železničarje-čebelarje, da bodo pristopili v našo zadrugo, organizirati bo treba, da bodo svoje pridelke stavili najprej zadrugi na razpolago. Kajti baš ona je zato poklicana, da skrbi za trg in tudi za primerno ceno. Kakor hitro bomo dosegli, da bodo člani skupno nastopili s svojimi ponudbami, takoj bo prišlo tudi izboljšanje. Sedanje stanje pa je skoraj nevzdržno. Vsakdo prodaja med, pa če tudi nizko, samo da dobi nekaj denarja; s tem nastane močna konkurenca in eden sam lahko pokvari ceno medu. Zato bi vam svetovali, da bi vsak po svojih močeh poizkušal pridobiti vse tovariše čebelarje v našo zadrugo ter s tem poagital za združno misel. Verjemite, čim močnejša bo zadruga, tem jačja bo združna misel med člani, tem lažje bo tudi vnovčevanje medu.

Sprožena je bila tudi misel glede sajenja medonosnih rastlin, in sicer na železniškem svetu, po mejah, ob progi i. t. d. Poljeprivredni odsek G. D. drž. železnic ima na razpolago mlade sadike takih rastlin. Na žalost jih v naši direkciji ne moremo saditi, kajti sadike so zrasle večinoma na jugu ter se težko prilagodijo naši klimi. Druga težkoča je oddaja žel. zemljišča v najem na podlagi licitacije, kjer navadno vedno izlicitirajo privatniki. V tem primeru odpade vsako sajenje medonosnih rastlin od žel. osebja. Privatnik se pa zato ne briga, njemu je le za košnjo, za drugo mu ni mar. Tudi to vprašanje bo moral upravni odbor čebelarske zadruga dobro proučiti ter podvzeti potrebne korake pri odločujočih faktorjih. Upamo, da bodo le-ti upoštevali naše težnje.

Z ozirom na stavljene predloge je bilo sproženo vprašanje glede določitev zaupnikov po raznih krajih naše direkcije. S to določitvijo bi veliko pridobili i člani i čebelarska zadruga. Člani z dežele bodo vse svoje težnje lahko sporočili svojemu zaupniku, tega dolžnost pa bo javiti čebelarski zadrugi vse zahteve članstva. S tem bi zadruga tesneje stopila v stike z žel. čebelarji, ter bi takoj lahko podvzela vse potrebne korake, da se želja članstva izpolni. Dalje bi bila naloga zaupnikov zahtevati od čebelarske zadruga, da preskrbi predavatelje za čebelarska predavanja, kar bo zadruga gotovo vedno radevolje ustregla.

Razpravljalo se je tudi o povišanju števila režijskih voženj za čebelarje-upokojence. Odbor je že podvzel vse korake ter upa, da bo vsaj delne ugodnosti dosegel.

Vsi udeleženci občnega zbora so bili gotovo zadovoljni z izvajanjem svojih tovarišev.

O d b o r.

VABILO

na

XII. redno glavno skupščino

Delegatov Nabavljalne zadruge usl. drž. železnic v Ljubljani

r. z. z o. z.

ki se bo vršila

v Ljubljani, v nedeljo, dne 25. marca 1934. ob 8. uri dopoldne
v prostorih kina Ljubljanski dvor, Kolodverska ulica.

Dnevni red:

- 1.) Konstituiranje skupščine.
- 2.) Poročilo upravnega in nadzornega odbora o poslovanju zadruge
v letu 1933.
- 3.) Odobritev računskega zaključka.
- 4.) Razrešnica upravnemu in nadzornemu odboru.
- 5.) Sklepanje o razdelitvi čistega dobička.
- 6.) Dopolnilna volitev članov upravnega in nadzornega odbora ter
volitev namestnikov obeh odborov.
- 7.) Določitev zneska, do katerega se sme zadruga po čl. 42. združnih
pravil zadolžiti.
- 8.) Sklepanje o izpremambi združnih pravil po predlogih volišč in
upravnega odbora.
- 9.) Sklepanje o izpremambi pravilnika po čl. 31. združnih pravil.
- 10.) Sklepanje o izpremambi pravilnika po čl. 50. združnih pravil.
- 11.) Predlogi.
- 12.) Slučajnosti.

Opomba: V slučaju, da skupščina ob določeni uri ne bi bila sklepčna, se bo vršila
pol ure pozneje z istim dnevnim redom nova skupščina, ki bo sklepala ob vsakem
številu prisotnih delegatov (čl. 35. združnih pravil). Skupščino tvorijo delegati (čl. 31.
združnih pravil). Člani zadrugarji imajo na skupščini pravico udeležbe in sodelovanja,
toda brez glasovalne pravice. Člani se morajo pri vstopu izkazati s člansko izkaz-
nico zadruge.

Letni račun je članom na vpogled v predsedstvu Nabavljalne zadruge v Ljubljani
na Masarykovi cesti 17, II. nadstropje, soba šte. 16, od vštrevši 20. marca t. l. dalje
(čl. 60. združnih pravil).

V Ljubljani, dne 10. februarja 1934.

Za upravni odbor:

Kobal Albert s. r.

t. č. tajnik.

Punčuh Mirko s. r.

t. č. predsednik.

Aktiva

Čista bilanca na dan

1. Gotovina	149.331'93	
2. Zaloga: živil	3,718.731'29	
manufakture in porcelana	3,023.645'02	6,742.376'31
3. Terjatve: pri denarnih zavodih	537.249'69	
v čekovnem zavodu	20.881'89	558.131'58
4. Terjatve: pri dobaviteljih	445.106'74	
pri članih	6,638.649'41	7,083.756'15
5. Udeležbe in kavcije		47.459'60
6. Nepremičnine po odpisu in parcele	1,535.481'30	
7. Premičnine po odpisu	1,577.307'40	3,112.788'70
8. Razni računi in prehodne postavke	17.670'26	17,711.514'53
		<u>17,711.514'53</u>

Izguba

Račun izgube in dobička

1. Plače	2,545.682'05	
Bolniško in pokojninsko zavarovanje	146.825'70	
Potnine	46.730'—	
Odškodnine in nagrade raznim	89.650'05	2,828.887'80
2. Kurjava in razsvetljava	98.081'36	
Poštne, telefon in brzojav	56.647'99	
Tisk., knjige, pis. potr. in dr. upr. str.	173.630'75	
Vzdrževanje perila	31.753'83	360.113'93
3. Adaptacije, vzdrževanje hiš in lokalov	101.196'29	
Vzdrževanje inventarja	61.680'98	
Vzdrževanje vozil (4 tov. avto) in konja	196.300'45	
Najemnine	213.423'—	
Zavarovalnine	60.237'50	632.838'22
4. Davki, takse in drž. stroški nak. zemlj.	120.005'21	
Podpore in prispevki	32.276'65	
Izdatki za občni zbor	41.778'10	194.059'96
5. Objave, razglasi, listi in revije	13.684'84	
Glas. »Zadrukar« in koledar	203.786'—	217.470'84
6. Obresti v breme	192.133'63	
Provizije bankam in čekovnemu zavodu	13.520'78	205.654'41
7. Odpisi: od nepremičnin in inventarja		718.511'75
neizterljivih dolgov	204'020.16	
Prenos na dubiozo dolga	76.700'—	280.720'16
Poslovni prihranek		340.561'11
		<u>5,778.818'18</u>
		<u>5,778.818'18</u>

V Ljubljani, dne

Kretanje zadružnikov in deležev:

Pričetkom leta 1933. je bilo	7613 zadružnikov s 7613 deleži
Tekom leta je pristopilo	472 zadružnikov s 472 deleži
Tekom leta je izstopilo in umrlo	375 zadružnikov s 375 deleži
Stanje dne 31./XII. 1933	7710 zadružnikov s 7710 deleži

S knjigami in prilogami primerjali in naši v soglasju.

Nadzorni odbor:

Feldin Hinko s. r.

Juh Leopold s. r.

Furlan Josip s. r.

tajnik

podpredsednik

predsednik

Člani odbora: Koprivec Ivan s. r. Božič Alojzij s. r. Požgaj Franjo s. r.

31. decembra 1933

Pasiva

1. Deleži	2,283.849'46	
2. Dolg: Savezu N. Z. D. Sl. Beograd	5,141.448'—	
raznim dobaviteljem	481.596'70	5,623.044'70
3. Fondi: rezervni	6,681.092'27	
kreditni	21.586'42	
posmrtninski	1,094.464'06	7,797.142'75
4. Dolg za neizplaćani skonto iz leta 1932.	6.869'59	
5. Dolg članom za neizpl. skonto iz l. 1933.	1,499.237'28	
6. Razni računi in prehodne postavke	66.043'97	
7. Dubioza	94.765'67	
8. Poslovni prihranek	340.561'11	17,711.514'53
		<u>17,711.514'53</u>

na dan 31. decembra 1933

Dobiček

1. Kosmati pribitek: iz prodaje živil	4,231.637'96	
manufakture	922.466'34	5,154.104'30
2. Vplačila na račun dubioze	13.415'67	
3. Blagajniški skonto	575.934'60	
4. Obresti v dobro	35.363'61	624.713'88
		<u>5,778.818'18</u>
		<u>5,778.818'18</u>

31. decembra 1933.

Za knjigovodstvo: Markov Vladimir s. r.

Upravni odbor:

Kobal Albert s. r.
tajnik

Klebel Emil s. r.
podpredsednik

Punčuh Mirko s. r.
predsednik

Člani odbora: Čerček Srečko s. r., Tumpej Rudolf s. r., Zupan Ciril s. r.,
Novak Ivan s. r., Škerjanc Ivan s. r., Artič Franjo s. r., Verlič Srečko s. r.

Izvoljeni delegati

Pri volitvah dne 4. februarja t. l. so bili izvoljeni naslednji delegati oziroma njih namestniki, ki zastopajo člane Nabavljalne zadruge na skupščinah.

I. volišče: Direkcija drž. železnice Ljubljana.

Delegati: Deržič Ivan, Luschützky osip, inž. Fine Franc, Pogačnik Miha, inž. Zelenko Franc, Sternad Franc, Müller Anton, Vertačnik Albert, Černe Ernest.

Namestniki: Cvetko Franc, Srebot Franc, Irkič Ignacij, Kordin Avgust, Mihič Alojzij, Nussdorfer Bruno, Kumar Rudolf, Stančič Anton, Patik Klavdij. — Prvi delegat zastopa 51, ostali pa vsak po 50 glasov.

II. volišče: Ljubljana glavni kolodvor.

Delegati: Safošnik Ivan, Živic Ivan, Weber Matija, Gosar Anton, Škof Franc, Medvešček Jože, Roter Albin, Vaupotič Florijan, Jermol Josip, Perc Anton, Pečar Josip, Virant Anton, Prelec Marjan, Vrtovšek Franc, Saiz Anton, Kolbe Anton, Frole Ivan, Bedenk Rudols, Soklič Rudolf, Pavlič Miha, Praznik Alojz.

Namestniki: Lavrič Josip, Dovč Franc, Tlaker Franc, Tomc Filip, Mirtič Josip, Čehovin Julij, Lenassi Ivan, Grebenc Franc, Ribič Karol, Benčina Luka, Boltar Matija, Schwarz Ivan, Brdник Franc, Kralj Andrej, Perovšek Josip, Renko Ivan, Rak Milan, Kocjančič Alojzij, Sotošek Ivan, Stopar Jakob, Mahnič Alojz, Zalar Rudolf, Vrhunc Julij, Cerkvenik Rudolf, Završnik Josip, Blažič Franc. — Prvih 18 delegatov zastopa po 51, ostali pa vsak po 50 glasov.

III. volišče: Ljubljana gorenjski kolodvor.

Delegati: Kepec Vekoslav, Mohorič Ivan, Železnik Alojz.

Namestniki: Rupnik Leopold, Šuštar Ivan, Gerk Jakob. — Vsak delegat zastopa po 64 glasov.

IV. volišče: Progovne sekcije Ljubljana.

Delegata: Jereb Josip, Dermelj Josip.

Namestnika: Pöschl Rudolf, Žerjav Karol. — Prvi delegat zastopa 60, drugi pa 59 glasov.

V. volišče: Kurilnica I. Ljubljana.

Delegati: inž. Gliha Ivan, Furlan Vinko, Bukovec Anton, Bajt Jakob, Alič Anton, Jerin Albin.

Namestniki: Čibej Rudolf, Schaffer Aleksander, Dečman Vinko, Plesnik Lovro, Pritekelj Alojzij, Lampe Franc. — Prvi 3 delegati zastopajo po 56, ostali pa po 55 glasov.

VI. volišče: Kurilnica II. Ljubljana.

Delegati: Žilič Ivan, Žorga Rudolf, Teran Andrej, Andrejašič Andrej, Brate Josip, Jagodic Jože.

Namestniki: Košak Franc, Štrumbelj Anton, Zadel Anton, Kadunc Franc, Doljak Franc, Hoznar Matiaj. — Prvi 3 delegati zastopajo po 51, ostali pa po 50 glasov.

VII. volišče: Brezovica.

Delegat: Eržen Anton.

Namestnik: Volk Jože. — Delegat zastopa 52 glasov.

VIII. volišče: Borovnica.

Delegat: Jerausch Ivan.

Namestnik: Gabriel Drago. — Delegat zastopa 65 glasov.

IX. volišče: Rakek.

Delegata: Gerl Franc, Šebenik Ivan.

Namestnika: Šebenik Franc, Oblak Franc. — Prvi delegat zastopa 69, drugi pa 68 glasov.

X. volišče: Št. Vid - Vižmarje.

Delegat: Gabrovšek Alojz.

Namestnik: Hlebec Anton. — Delegat zastopa 58 glasov.

XI. volišče: Kranj.

Delegat: Tonja Franc.

Namestnik: Cimperman Jakob. — Delegat zastopa 69 glasov.

XII. volišče: Lesce - Bled.

Delegat: Božič Josip.

Namestnik: Vovk Franc. — Delegat zastopa 60 glasov.

XIII. volišče: Jesenice.

Delegati: Janša Vinko, Feldin Herman, Perčič Anton.

Namestniki: Napokoj Ivan, Primec Ivan, Levstik Alojz. — Prvi delegat zastopa 57, ostala dva pa po 56 glasov.

XIV. volišče: Kranjska gora.

Delegata: Hauptman Jože in Pečar Ivan.

Namestnika: Kersnik Ivan in Lakota Alojzij. — Prvi delegat zastopa 60, drugi pa 58 glasov.

XV. volišče: Bled - jezero.

Delegat: Jamar Martin.

Namestnik: Dacar Melhijor. — Delegat zastopa 59 glasov.

XVI. volišče: Bistrica - Bohinjsko jezero.

Delegat: Avšič Maks.

Namestnik: Tomažič Janko. — Delegat zastopa 73 glasov.

XVII. volišče: Grosuplje.

Delegata: Vrbinc Franc in Starec Ivan.

Namestnika: Puš Jožef in Antončič Anton. — Vsak delegat zastopa po 56 glasov.

XVIII. volišče: Kočevje.

Delegat: Crnkovič Julij.

Namestnik: Štemberger Leopold. — Delegat zastopa 68 glasov.

XIX. volišče: Trebnje na Dolenjskem.

Delegat: Eršte Alojz.

Namestnik: Goljuf Alojz. — Delegat zastopa 61 glasov.

XX. volišče: Novo mesto.

Delegati: Jarec Štefan, Lapanja Ivan, Vales Jože, Mihevc Ivan.

Namestniki: Božič Anton, Zgaga Maks, Legiša Alojzij, Mušič Ivan — Prva dva delegata zastopata po 51, druga pa po 50 glasov.

XXI. volišče: Črnomelj.

Delegat: Golob Albert.

Namestnik: Seliškar Slavko. — Delegat zastopa 55 glasov.

XXII. volišče: Zalog.

Delegata: Omahen Ivan in Trdan Jože.

Namestnika: Wohinz Maks in Meržek Maks. — Prvi delegat zastopa 71, drugi pa 70 glasov.

XXIII. volišče: Kresnice.

Delegat: Rajner Albert.

Namestnik: Kovič Janez. — Delegat zastopa 56 glasov.

XXIV. volišče: Zagorje.

Delegati: Stipič Janko, Spindler Erhard, Jordan Dragomir.

Namestniki: Novak Ivan, Ankon Ivan, Drnovšek Franc. — Prvi delegat zastopa 57, ostala dva pa po 56 glasov.

XXV. volišče: Zidanimost.

Delegata: Šinkovc Franc in Jordan Andrej.

Namestnika: Prvanovič Milivoje in Petkovšek Miha. — Prvi delegat zastopa 68, drugi pa 57 glasov.

XXVI. volišče: Videl - Krško.

Delegata: Milost Bogomir in Dvořak Karol.

Namestnika: Hervol Josip in Dernač Alojzij. — Prvi delegat zastopa 56, drugi pa 55 glasov.

XXVII. volišče: Celje.

Delegati: Lukežič Franc, Zemlja Andrej, Zupančič Matija.

Namestniki: Vrečko Anton, Lipovšek Franc, Weingerl Josip. — Prvi delegat zastopa 57, ostala dva pa po 55 glasov.

XXVIII. volišče: Velenje.

Delegat: Jeretin Rudolf.

Namestnik: Koželj Franjo. — Delegat zastopa 83 glasov.

XXIX. volišče: Dravograd - Meža.

Delegati: Križan Franc, Kranjc Gašper, Krasnik Gregor.

Namestniki: Lahovnik Jože, Pristovnik Jože, Wezovnik Ljudvik. — Prvi delegat zastopa 60, ostala dva pa po 59 glasov.

XXX. volišče: Ruše.

Delegat: Bučar Ludvik.

Namestnik: Pintar Miha. — Delegat zastopa 69 članov.

XXXI. volišče: Grobelno.

Delegata: Obersnel Franjo in Perdiša Juraj.

Namestnika: Glažar Franjo in Okoren Karol. — Vsak delegat zastopa 61 glasov.

XXXII. volišče: Poljčane.

Delegat: Šerbec Ignacij.

Namestnik: Skapin Karol. — Delegat zastopa 88 glasov.

XXXIII. volišče: Pragersko.

Delegata: Bračič Štefan in Tomanič Boštjan.

Namestnika: Šegula Leopold in Jerič Franc. — Prvi delegat zastopa 72, drugi pa 71 glasov.

XXXIV. volišče: Ptuj.

Delegata: Ačko Josip in Počkaj Josip.
Namestnika: Mihelič Franc in Brunčič Franc. — Vsak delegat zastopa 57 glasov.

XXXV. volišče: Ormož.

Delegat: Čuček Ivan.
Namestnik: Gerlovič Franjo. — Delegat zastopa 57 glasov.

XXXVI. volišče: Čakovec.

Delegat: Buchmeister Konrad.
Namestnik: Požar Anton. — Delegat zastopa 86 članov.

XXXVII. volišče: Ljutomer.

Delegat: Bratuša Roman.
Namestnik: Skočir Marcel. — Delegat zastopa 74 glasov.

XXXVIII. volišče: Hoče.

Delegat: Flis Anton.
Namestnik: Lutman Stanko. — Delegat zastopa 56 glasov.

XXXIX. volišče: Maribor glavni kolodvor.

Delegati: Zavadlav Leopold, Žiberna Karol, Rebolj Anton, Tušek Stanko, Kaiser Anton, Koželj Mirko, Prevoljšek Janko, Smerdel Jožef, Lovrec Franc, Macarol Jakob, Herščak Jakob, Prelog Franc, Herič Franc, Črnič Drago, Kejžar Ivan.

Namestniki: Krajnc Franc, Golež Friderik, Macarol Jožef, Mulec Mihael, Uranker Karol, Šterbak Jakob, Wernig Janko, Skaza Mihael, Zupanec Mihael, Dobovišek Rok, Kolarič Karol, Longhino Jožef, Birska Ivan, Šibenik Matija, Lekan Jožef. — Prva dva delegata zastopata po 52, ostali pa po 51 glasov.

XL. volišče: Maribor kor. kolodvor.

Delegata: Pagon Franc in Rustja Franjo.
Namestnika: Stingl Ivan in Šrane Franc. — Prvi delegat zastopa 62, drugi pa 61 glasov.

XLI. volišče: Delavnica Maribor.

Delegati: Kralj Herman, Tratnik Jože, Ropret Jakob, inž. Gruden Jože, Muraus Alojz, Černeka Zmago, Koren Srečko, Velnar Franc, Pertot Štefan, Vidmar Ivan, Brecelj Franc, Zimic Josip.

Namestniki: Kramžer Ivan, Regent Franc, Žunec Matija, Volk Slavko, Šantel Simon, Hübl Emil, Slabe Martin, Zavrl Anton, Madžarac Pavao, Kocjan Rudolf, Kline Alojz, Pšunder Avgust. — Prvih 7 delegatov zastopa po 51, ostali pa po 50 glasov.

XLII. volišče: Kurilnica Maribor.

Delegati: Stanonik Janko, Ločičnik Albin, Oman Mihael, Grgič Ivan, Boltek Anton, Veronek Jakob.

Namestniki: Varl Ivan, Lah Anton, Lipoglavšek Josip, Švegelj Anton, Šušteršič Franc, Remer Franc. — Prvi 3 delegati zastopajo po 57, ostali pa po 56 glasov.

V Ljubljani, dne 14. februarja 1934.

Za upravni odbor:

Kobal Albert, s. r.
t. č. tajnik.

Punčuh Mirko, s. r.
t. č. predsednik.

Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. železnic, r. z. z o. z. v Ljubljani

Centrala: Ljubljana, Masarykova cesta 17, telefon št. 2241 in 2248.

Prodajalne:	Ljubljana:	{	Glav. kol., Masarykova cesta 17, telefon št. 2248
		{	Gor. kol., Bleiweisova cesta 35, telefon št. 2641
	Maribor:	{	Koroški kol., Frankopanska cesta 34, telefon št. 2061.
		{	Glavni kol., Aleksandrova cesta 49, telefon št. 2825

Prodajamo samo članom.

CENIK št. 3

veljaven od 20. marca 1934.

Zadruga si pridržuje pravico, objavljene cene med mesecem znižati, event. zvišati.

Na reklamacije se oziramo le
tako ob prejemu blaga!

MLEVSKI IZDELKI

Moka, Ogg kg	2.50
" Og "	2.50
" št. 2 "	2.30
" št. 5 "	2.10
" pšenična, enotna "	2.20
" ajdova "	4.—
" ržena "	2.—
" koruzna "	1.50
" koruzna bela "	2.20
" krmilna "	1.20
Zdrob, pšenični "	3.—
" koruzni "	2.—
" činkvanti "	2.50
Otrobi, pšenični drobni "	1.—
" " debeli "	—
" koruzni "	1.—
Drobtine "	6.—

TESTENINE

Makaroni jajčni v kartonih kg	9.—
Špageti jajčni v kartonih "	9.—
Makaroni, jajčni "	8.—
" domači "	5.75
Polži, jajčni "	8.—
" domači "	5.75
Rezanci, domači, široki "	5.75
Špageti, domači "	5.75
Fidelini, domači "	5.75
Krpice, domače "	5.75
Zvezdice, domače "	5.75
Jajnine "	16.—

ZRNJE

Riž, Carolina kg	11.—
" Ia "	7.50
" IIa "	5.50
Koruzna, debela, sušena kg	1.20
" drobna "	2.—
Kaša "	3.—
Ješprenj "	3.50
Ješprenček "	7.50
Fižol, cipro "	4.75
" prepeličar "	3.50
Leča, debela Ia "	12.—
" IIa "	6.—
Grah, zelen "	12.—
Piča za kure "	1.50
Ptičja hrana "	7.—

SLADKOR

Sladkor v kockah kg	15.50
" sipa drobna "	13.75
" sipa debela "	13.85
" v prahu "	15.75
Bonboni "	26.—
" polnjeni Ia "	40.—
" polnjeni IIa "	30.—
Kandis "	23.—
Margo slad "	44.—
Šumeča limonada kom.	1.—

SOL

Sol, fina kg	5.—
" morska "	2.75
" namizna "	3.50

KAVA

Kava, Perl kg	76.—
" Portorico "	76.—
" surova Ia "	62.—

Kava, surova IIa kg	50.—
" žgana "	70.—
" žgana »Special« "	83.—
" žgana Rio "	60.—
" Hag vel. zav.	27.—
" Hag mali "	14.—

ŽITNA KAVA

Ječmenova, slajena, za-	
družna kg	10.—
Ječmenova, zadružna "	7.—
Ržena, slajena, zadružna "	11.—
Dr. Pirčeva "	12.—
Kneipp "	12.—
Proja kg	8.—
Žika "	13.—

Uvedli smo v lastnih zavojih domač izdelek žitne kave ter ga damo članom v primeru, če niso izrecno naročili znamke kake druge žitne kave.

OSTALE KAVINE PRIMESI

Figova kava kg	20.—
Enrilo "	19.—
Enrilo doza	16.—
Redilna kava kg	20.—
Cikorija Franck "	16.—
" kolinska "	16.—
" Favorit "	16.—

MAST

Mast kg	16.—
Mast v dozah po 5 kg doza	85.—
Ceres, bel, rumen kg	24.—
Čajno maslo Ia "	35.—
" " IIa "	28.—
Kuhano maslo "	26.—
Zaseka, domača "	15.—

MESNI IZDELKI

Slanina, soljena kg	17.—
" tirolska "	20.—

Slanina, krušna	kg	*
„ »hamburška«	„	*
„ prekajena, debela	„	19.—
„ papricirana	„	*
Salame, ogrske	„	55.—
„ milanske	„	55.—
„ krakovske	„	25.—
„ letne	„	20.—
„ navadne	„	10.—
„ tirolske	„	22.—
„ »Mortadela«	„	30.—
„ posebne	„	20.—
Paštete, jetrne	„	25.—
Salame, pariške	„	20.—
Francoski jezik	„	36.—
Safalade	kom.	2.—
Hrenovke	„	2.—
Klobase, kranjske	kom.	4.—
Meso, prekajeno vratina	kg	*
Kare brez kože	„	19.—
Kare s kožo	„	18.—
Šunke s kožo in brez kože	„	20.—
„ „ „ kuh.v narezu	„	45.—
„ praške dnev. cena	„	25.—
„ zvitke	„	*
Reberca brez kože	„	*
Carsko meso	„	*
Prsni vršci	„	15.—
Krače	„	*
Jeziki, goveji	„	26.—
„ svinjski	„	20.—
Repi, svinjski	„	11.—
Svinjski parklji	„	5.—
Svinjske glave brez kosti	„	*
Tlačenka	„	15.—
Ocvirki	„	7.—

* Po dnevnih cenah, ki so izložene v prodajalnah.

DELIKATESE

Sardine	kom.	1'50
„ 1/8 kg	škat.	10.—
„ velike 1/4 kg	„	6.—
„ srednje 1/8 kg	„	5.—
„ male 1/10 kg	„	3.—
Sard. obr. s kaper., velika	„	7.—
„ „ „ „ mala	„	3'50
Sardele, očiščene	kom.	—'75
Tunina	škat.	12.—
Slaniki, novi	kom.	2.—
Rusi	„	1'25
Polenovka, suha, nova	kg	20.—

Med, cvetlični	kg	18.—
„ „ vel. kozarec	„	20.—
„ „ mali kozarec	„	12.—
„ „ vel. lonček	„	7.—
Med, cvetlični, sred. lonček	„	4.—
„ „ mali lonček	„	1'75
Sir, Chalet Ia	kom.	3.—
„ „ Ila	„	1'50
„ trapistovski	kg	19.—
„ stiški	„	24.—
„ Ia	„	27.—
„ »Parmezan«	kg	90.—
Kvargelni	kom.	—'50
Maggi, velike	stekl.	31'50
„ srednje	„	18'75
„ male	„	12.—
„ na drobno	dkg	1'60
Juhan, velike	stekl.	12.—
„ male	„	6.—
„ na drobno	dkg	1.—
Kocke za juho »Graf«	kom.	1.—
„ „ „ »Maggi«	„	1'25
Guljaš, ekstrakt	zav.	4.—
Gorčica (zenf)	koz.	9.—
Gorčica	kg	20.—
Keksi v zavitkih	zav.	6.—
„ „ „ à 1 kg	kg	20.—
„ na vago	„	20.—
„ v pločev. dozah	doza	24.—
Otroški piškoti	zav.	15.—
Napolitanke, dolge	kom.	1.—
„ „ „	zav.	15.—
Dezert šnite	kom.	2.—
Oblati	zav.	15.—
Guljaž, goveji	doza	8.—
Jetrna pasteta	„	5.—
Sardelna pasteta	„	6.—
Čaj v dozah	vel. d.	26.—
„ „ „	m. d.	14.—
Čaj v zavitkih	zav.	3'50
„ „ „	„	6'50
„ „ „	„	7'50
„ „ „	„	14.—
Brazilski Mate čaj	„	3'50
Čaj na vago	kg	100.—
Kakao Ia	„	48.—
„ Ila	„	38.—
Čokolada à 1/4 kg	tabl.	10.—
„ „ à 1/10 „	„	4'50
„ „ à 1/20 „	„	2'50
„ z lešniki 1/2 kg	„	29.—
„ „ „ 1/8 „	„	20.—
„ „ „ 1/6 „	„	12.—
„ „ „ 1/24 „	„	2'50
„ mlečna 1/14 kg	„	5'50
„ „ 1/7 „	„	11.—
„ „	„	1.—
Paradižniki 1/8 kg Scedep	doza	5'50
„ 1/2 „ „	„	13.—
Paradižniki 1/8 „ Kulpin	„	4'50
„ 1/2 „ „	„	10.—

Marmelada Ila	kg	19.—
„ jabolčna doza à „	„	20.—
Marmelada, marelna	kg	29.—
„ marelna doza à 1 kg	„	30.—
Ovomaltine velika	doza	56.—
„ srednja	„	32.—
„ mala	„	16.—
Citronat	kg	100.—
Kapri	„	40.—
Soda bicarbonat	„	14.—
Kruh, črn in bel	štruca	2.—
Kvas	kg	33.—
Jajca, dnevna cena	kom.	—'—
Kaaba, redilna hrana čok. okusa	vel. zav.	14.—
Kaaba, redilna hrana čok. okusa	mal. zav.	7.—

SADJE

Češplje, suhe, bosanske	„	9.—
Orehi, celi, novi	„	10.—
Orehova jedrca	„	32.—
Rožiči, celi	„	5.—
Rožičeva moka	„	6.—
Mandeljni, Ia	„	48.—
„ Ila	„	32.—
Rozine Ia	„	18.—
„ Ila	„	13.—
Grozdiči -Vamperli	„	16.—
Cvebe	„	12.—
Čebula	„	1.—
Čebulček	„	8.—
Česen	„	5'50
Limone	kom.	0'50
Pomaranče	„ 1'-do 2'-	—
Dateljni	kart.	10.—
Fige v vencih	kg	10.—
„ dalmatinske	„	6.—
Mak, plavi	„	12.—
Lešniki, tolčeni	„	35.—
Zelje, kislo, v sodčkih ca. 30 kg, brutto za netto	„	2'50
Krompir, dnevna cena	„	—'90
Pinjoli	„	66.—
Kumarce, kisle, veliki kozarec	„	—'—
„ „ srednji	„	16.—
„ „ mali	„	12.—

TEKOČINE

Kis za vlaganje	l	—
„ vinski 6%	„	4'50
„ navadni 6%	„	3'—
Olje, namizno	„	13'—
„ bučno	„	15'—
„ olivno	„	16'—
Brandy 0·35 l	stekl.	32'—
„ $\frac{7}{10}$ l	„	52'—
Rum, Ila à $\frac{1}{2}$ l	„	20'—
„ Ia à $\frac{1}{2}$ l	„	34'—
„ Ia à 1 l	„	58'—
Žganje, borovničar à $\frac{1}{2}$ l	„	22'—
„ hruševac à $\frac{1}{2}$ l . .	„	18'—
„ tropinovec à $\frac{1}{2}$ l . .	„	18'—
„ brinjevec à $\frac{1}{2}$ l . .	„	18'—
„ slivovka à $\frac{1}{2}$ l . .	„	18'—
„ marelično à $\frac{1}{2}$ l . .	„	18'—
Florijan grenki ali sladki	l	42'—
Vino Vermut	„	26'—
„ belo, štajersko . .	„	10 in 12
„ cviček	„	8'—
„ dalmatinsko, belo . .	„	7'—
„ Opolo	„	7'—
Prošek	„	18'—
Francosko žganje	vel. stekl.	48'—
„ „ „ „ „ „	sred. „	24'—
„ „ „ „ „ „	mal. „	10'—
Rum, esenca	stekl.	8'—
Malinovec à $\frac{1}{2}$ l	„	15'—
Malinovec na vago . . . kg		19'—
Rogaška voda à $1\frac{1}{2}$ l . .	stekl.	7'—
Rogaški Donati à 1 l . .	„	6'50
Radenska voda $1\frac{1}{2}$ l . .	„	7'—
Grenka voda Fr. Jožefova	„	14'—
„ „ Palma	„	10'—
Chabeso	stekl.	2'—
Panonski biser	„	32'—

DIŠAVE

Poper, cel in zmlet	zav.	3'—
Cimet, „ „ „ „ „ „ „ „	„	3—
Klinčki (žbice)	„	2'50
Piment, cel in mlet	„	2'50
Lavorjevo zrnje (lorber)	„	1'—
„ listje	„	1'—
Janež	„	2'50
Kumna	„	2'50
Muškatovi orehi	kom.	—50
Muškatov cvet	zav.	3'—
Vanilija v šibkah	kom.	1'—
Zafran	zav.	—75
Paprika, huda	„	3'—
„ sladka	„	3'—
Ingver	„	3'—
Korjander	„	2'50
Majoran	kg	64'—
Kamilce	„	24'—

POTREBŠČINE ZA PERILO

Milo, Benzit	kos	5.—
„ Zlatorog, navadno .	kg	10.50

Milo, Zlatorog, terpent.	. kg	12'50
„ Hubertus, sivo . . „	„	9'—
„ „ navadno . „	„	10'50
„ „ terpent. . „	„	12'50
„ Schicht, navadno . „	„	11'50
„ „ terpent. . „	„	13'50
„ Merima „	„	12'—
„ Sunlight kom.		2'—
Soda za pranje kg		1'75
Lug „		4'—
Plavilo v kockah . . . zav.		2'50
Plavilni papir „		1'50
Boraks „		2'50
„ carski škatl.		5'75
Škrob rižev „		5'—
„ „ zav.		1'50
Henko soda „		3'—
Ženska hvala „		2'50
»Tri« soda „		3'—
»Radion« „		5'50
Snežinka „		4'50
»Persil« „		6'—
»Lux« „		4'50
»Ena« milne luske . . . kg		35'—
Vrvi za perilo, velike	kom. 20'— do 40'—	
„ „ „ male	„ 8'— „ 15'—	
„ „ „ „	16'— „ 19'—	

TOALETNO MILO

Elida Favorit	kom.	8'—
„ kopalno	„	12'—
„ Ideal	„	15'—
Tosca	„	4'—
Dolly	„	5'—
Lavendel	„	8'—
Speick	„	10'—
Glycerin	„	4 in 9
Mandeljnovo	„	6'—
Olivia, mala	„	4'—
„ velika	„	7'50
Otroško	„	8'—
Marija	„	10'—
Osiris	„	6'—
Domače	„	3'—
Karbol	„	4'—
Za roke	„	4'50
„ britje II	„	3'—
„ „ I	„	8'—

POTREBŠČINE ZA ČEVLJE

Krema, črna	vel. škatl.	12'—
„ „	sred. „	7'—
„ „	mala „	5'—
„ rjava	škatl.	5'—
„ rumena	„	5'—
„ bela	„	5'—
Albion, bela	stekl.	6'—
„ siva	„	6'—
Mast za čevlje	škatl.	4'—
Krtače za blato	kom.	4'—
„ za mazanje	„	1 50
„ za svetljenje	„	12'—
Vrvice za čevlje, črne dolge par		1 50

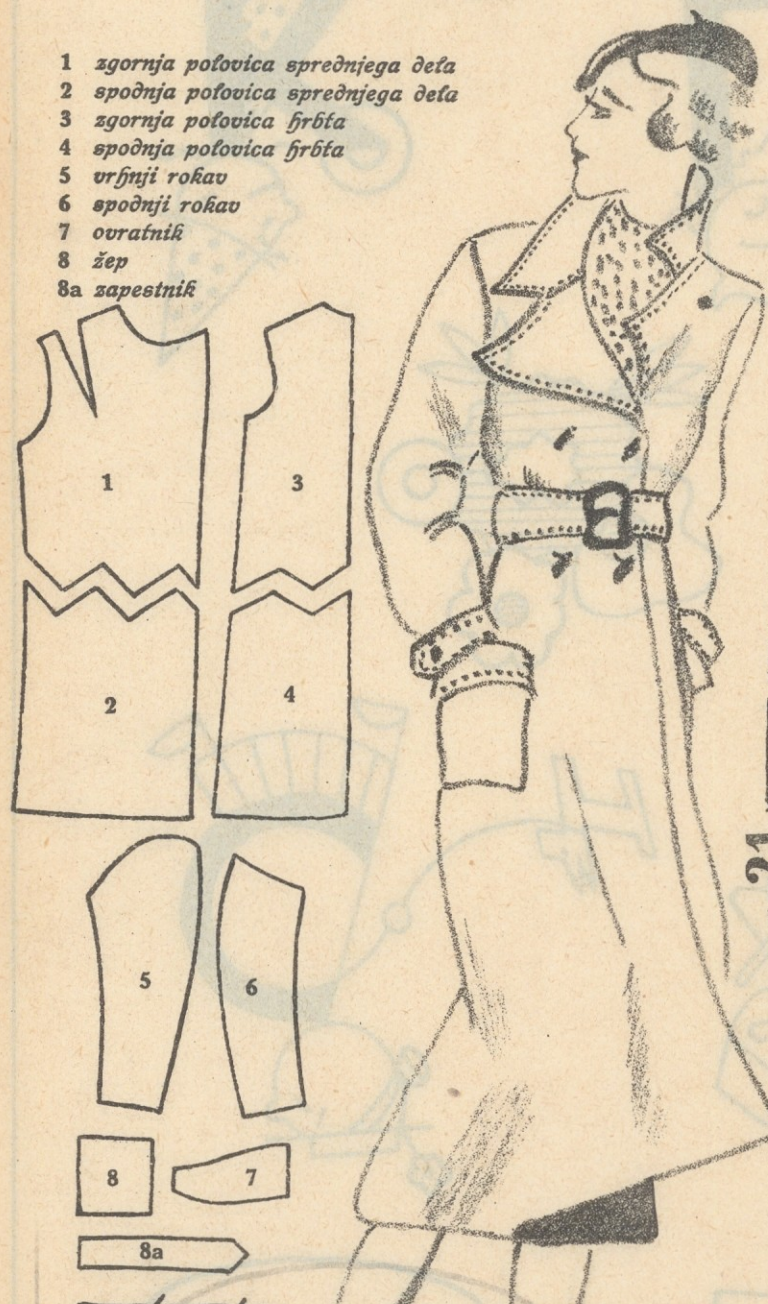
Vrvice za čevlje, črne, kratkepar	1 25
„ „ „ rjave, kratke „	1 —
„ „ „ rjave, dolge „	1 50
Vežalke, usnjene . . . „	2 —
Olje za namazanje podplatovalstekl.	8 —

DRUGE POTREBŠČINE

Kalodont	tuba	6'50
Chlorodont	,,	6'50
Doromad	,,	7'50
Odol	vel. stekl.	65'—
„	sred. „	35'—
„	mala „	22'—
Ustna voda	stekl.	20'—
Parfem	,,	16'—
Kolonska voda . . mala	stekl.	12'—
„ „	vel. „	24'—
Esenc za kolonsko vodo .	stekl.	16'—
Krema za kožo	tuba	12'—
Nivea krema	škatl.	10'—
Vazelin, Elida	,,	6'—
Puder, Elida	,,	10'—
Krtače za zobe, velike .	kom.	12'—
„ „ „ male	,,	8'—
„ „ roke	,,	2'50
„ „ obleke	,,	16'—
„ „ ribanje	,,	4'—
„ „ parkete	,,	27'—
Omela bombažna (pavola)	,,	36'—
Impregnacija za bombaž- na omela	kg	70'—
Omela za parkete	kom.	24'—
„ mala	,,	12'—
Metle, velike	,,	11'50
„ male	,,	8'—
Metlice, otroške	,,	5'50
„ za obleko	,,	6'—
„ za posodo	,,	1'50
Čistilo za parkete . vel.	tuba	24'—
„ „ „ mala „	,,	13'—
Sidol	tuba	5'50
Svitol	,,	4'80
Vim	kom.	2'50
Hobby prašek	,,	6'—
Ominol	,,	2'50
Pesek za email posodo . .	zav.	1'—
„ „ „ „ s prep. „	,,	1'50
„ „ „ „ „ „ „	,,	2'—
„ „ alum. „	,,	3'25
Peščeno milo za roke . .	,,	4'50
Prašek za srebro in zlato	,,	3'25
Smirkovo platno	polo	1'50, 2'25
Tepači, veliki	kom.	18'—
„ srednji	,,	13'—
„ mali	,,	8'—
Olje za šivalne stroje . .	stekl.	4'—
Platnene vrečice, male .	kom.	8'—
„ „ srednje „	,,	12'—
„ „ velike „	,,	15'—
Morska trava Iaa	kg	4'—
Hranilniki	kom.	40'—

Štev. 1 Plašč

- 1 zgornja polovica sprednjega dela
- 2 spodnja polovica sprednjega dela
- 3 zgornja polovica hrbta
- 4 spodnja polovica hrbta
- 5 vrhni rokav
- 6 spodnji rokav
- 7 ovratnik
- 8 šep
- 9 zapetost

Kroj za ta plašč je risan po zgornji širini 96 cm. Če je oseba iz gladkega blaga, je obraven s štepico ki je zelo dekorativna. Pas naredite iz blaga kakor je plašč ali pa iz usnja v burji gumbi. Ker sta sprednji in zadnji del daljša od dolžine krojne pote, vam ju morate na krajni post razporediti. To pripravi- jate, ju morate položiti na blago tako kakor je na- značeno na pomanjšanih delih ob strani; krojiti ju morate torej v celoti.

Štev. 2 Bluza

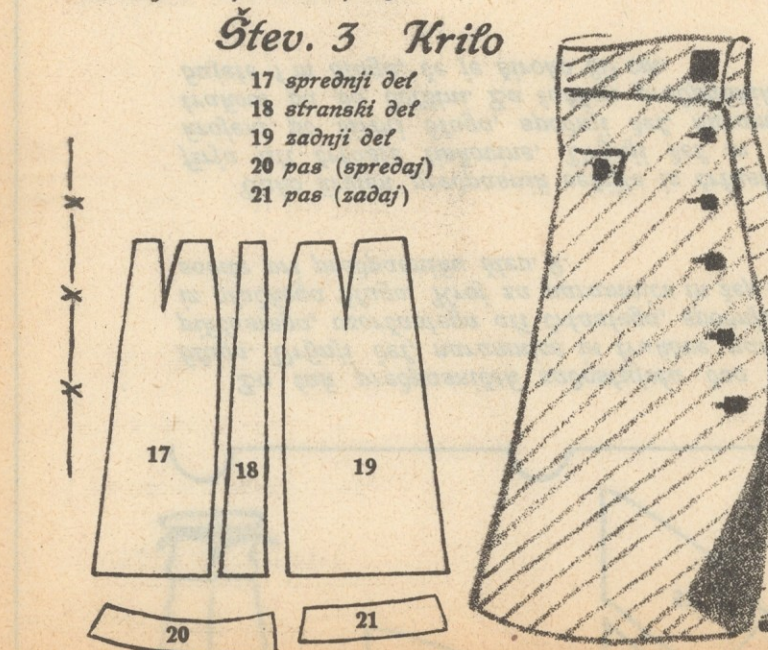
- 9 plastron
- 10 prednik
- 11 hrbet
- 12 rokav
- 13 našitki na rokah
- 14 ovratnik
- 15 podušček (spredaj)
- 16 podušček (zadaj)

Plastron in našitki na rokah so okrašeni s ši- vanimi rožicami ali štepico. Na blago naredite najprej rožice, ki jih nato poduščate in potem šele prikrivate plastron in našitke. Bluza se lahko zapenja spredaj ali pa na rami. Ako jo delate tako, da je v pasu poplovnoma priležna, tedaj se mora zapenjati spredaj do pasu ali pa mora imeti na eni strani v stranskem šivu razporek. Podušček je iz enojnega blaga in je obraven s posevno progo.

Štev. 3 Krilo

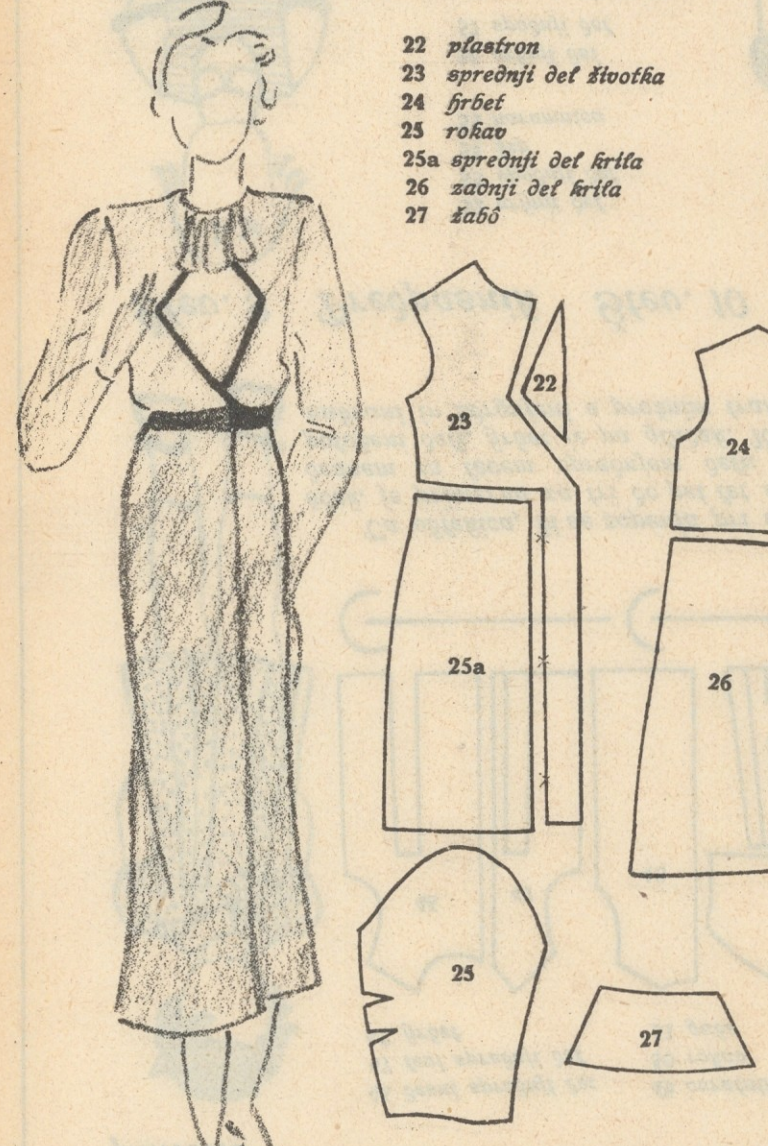
- 17 sprednji del
- 18 stranski del
- 19 zadnji del
- 20 pas (spredaj)
- 21 pas (zadaj)

Ako potrebujete navadno krilo, tedaj si prikrpite samo sprednji in zadnji del, če pa želite imeti sporno krilo, ki se pri strani prekriva in zapenja po vsej dolžini z gumbi, potem morate pri levi strani spred- njega in zadnjega dela dodati točko, kotkora želite imeti krilo prekriva. Kroj del 19. Tudi krojiti je označeno z gvozdico in krogom, kako se pravilno es- tavljuje del. Krilo lahko naredite s pasom ali pa brez pasu.

Štev. 4 Pomladanska obleka

- 22 plastron
- 23 sprednji del šivoka
- 24 hrbet
- 25 rokav
- 25a sprednji del krila
- 26 zadnji del krila
- 27 žaketa

Kroj za to obleko je risan po zgornji širini 108 cm; primeren je torej za manj vitke. To obleko lahko prikrpite v celoti, tako kakor so zloženi posamezni pomanjšani deli krila od strani. Žaketa pa tudi pri- krpite šivok zase, krilo zase in vsejše obleko v pasu. Desni sprednji del, ki je spredaj prekrizan, prikrpite cel kakor je narisano, levega pa samo do sredine, ki je označena s križcem. Plastron je iz eno- jnega blaga kakor obleka, samo tako je iz šipe ali svetle svile. Rokavi so poplovnoma gladki, od komolca do zapetosti priležni.

Štev. 5 Pomladanska obleka

- 28 sprednji del šivoka
- 29 levi sprednji del krila
- 30 vstavek na levem sprednjem delu
- 31 desni sprednji del krila
- 32 vstavek na desnem sprednjem delu krila
- 33 hrbet
- 34 krilo (zadnji del)
- 35 vrhni rokav
- 36 spodnji rokav
- 37 ovratnik

Kroj za to obleko je risan po zgornji širini 96 cm. Pri levi obleki lahko prikrpite zadnji del v celoti, dočim morate biti sprednja dela v pasu prerezana. Za okras je na levi strani na sprednjem delu šivoka od pasu navzgor razporek, zato da se naredi šiv, ki se nabačuje na krilo, tam, kjer je vstavi stranski del, in sicer je to na levi strani, na desni strani je pa pri vstavku v šivu narejena guba, ki je do kolena podita in se odpira samo pri hrbtu. Rokavi, ki so sestavljeni iz dveh delov, so zgoraj priležni, spodaj pa razširjeni. Ker je obleka poplovnoma preprosta, jo morate okra- siti s modnimi podolgovanimi gumbi. Ovratnik naredite iz enajnega blaga kakor je obleka, šivokna penja pa naj prijetno poudari celotni prijetni videz obleke.

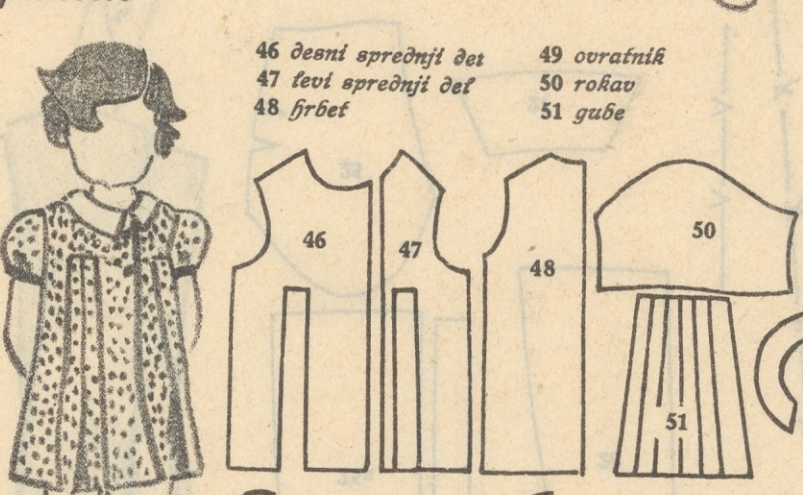
38. spretniji del
39. frbet
40. rohav
41. ovratnik

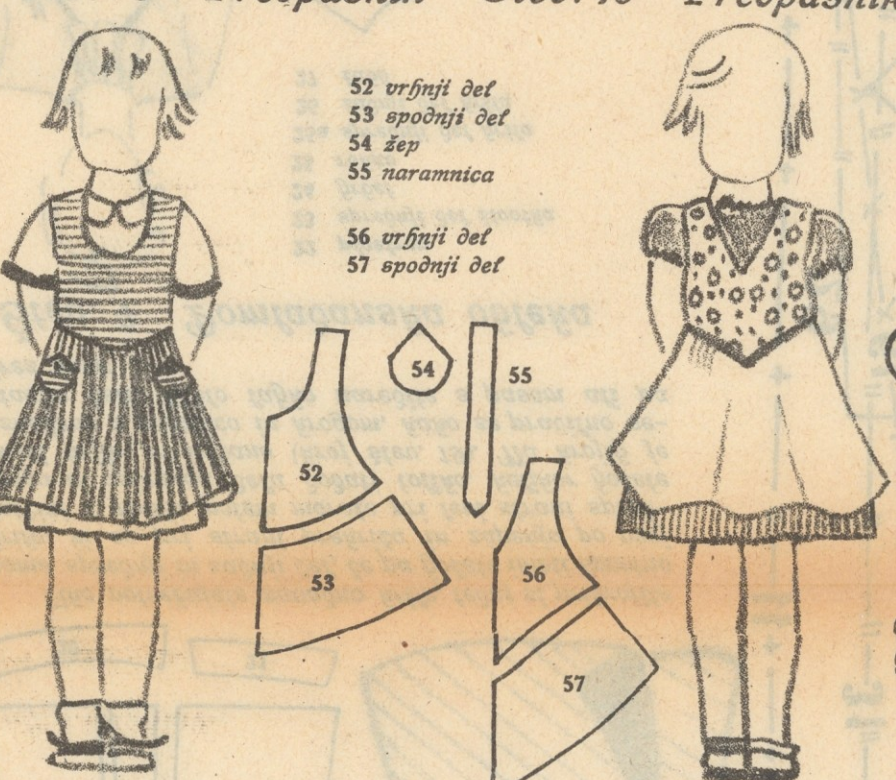
Štev. 7 Plašček za sedem do osem let staro šolarico

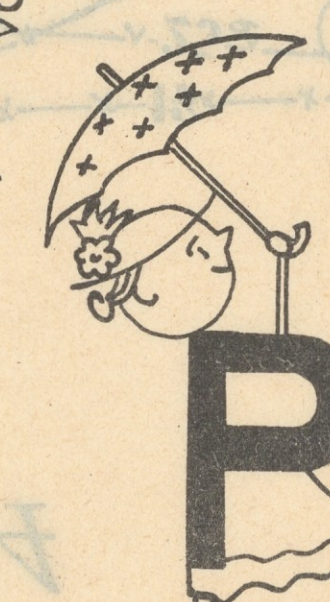
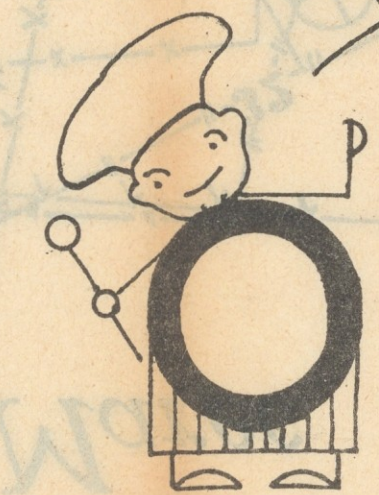
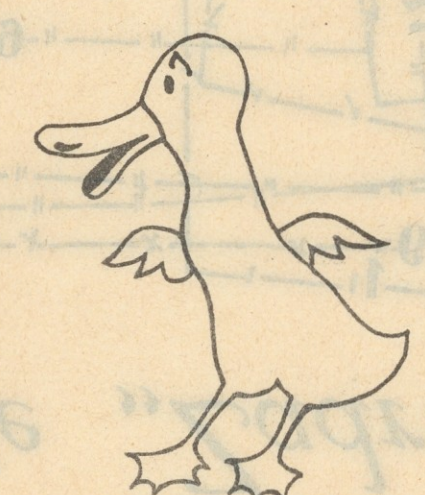
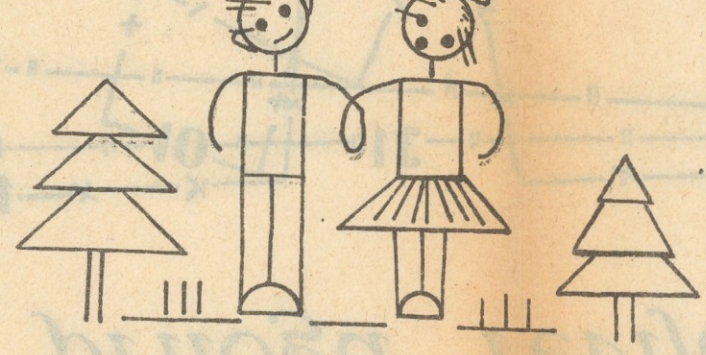
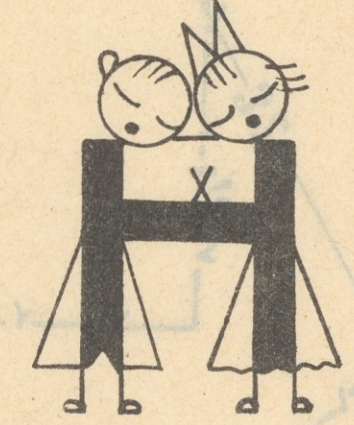
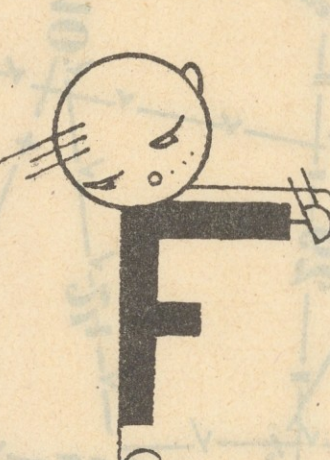
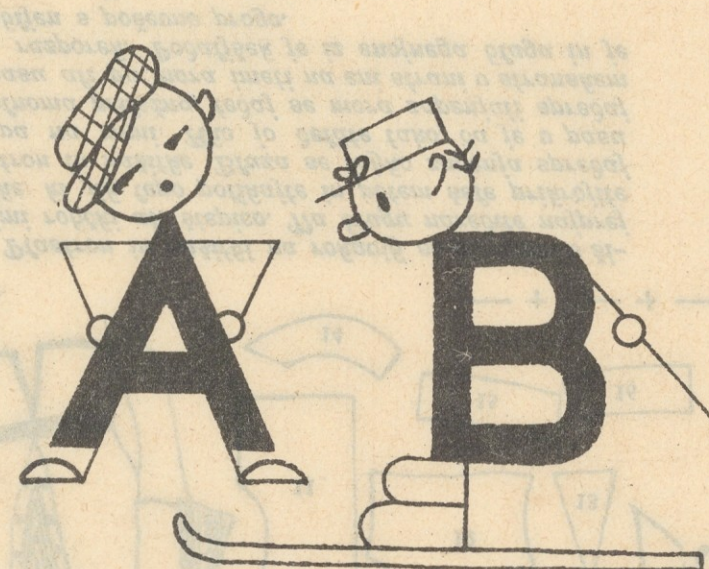
Štev. 8 Oblekica za pet let staro punčko

Štev. 9 Predpasnik Štev. 10 Predpasnik

Tako krojen predpasnik sešijte iz črtastega firja ali črtaste tiskovine, vrhnji del in žepi krojeni po širini blaga, spodnji del, naramnice in trakovi pa po dolžini. Za takšen predpasnik potrebujete 1 m blaga, če je široko 80 cm.

*Monogrami za okrasitev otroških
predpasnikov, oblekic, slinčkov, prfličev,
brisač itd.*

